

Jenni Hämäläinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyö, 2019

AIKUISEN TUEN TÄRKEYS ALLE 3-VUOTIAAN LAPSEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ

- Media-aiheisen vanhempainillan laatiminen

TIIVISTELMÄ

Jenni Hämäläinen

Aikuisen tuen tärkeys alle 3-vuotiaan lapsen median käytössä - Media-aiheisen vanhempainillan laatiminen 49 sivua., 5 liitettä

Syksy 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) ja varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida toiminnallinen vanhempainilta. Lisäksi tarkoituksena oli tarjota tietoa siitä, mitä media on alle 3-vuotiaille lapsille ja miten aikuinen voi olla lapsen median käytön tukena. Työelämäyhteistyökumppanina toimi päiväkoti Kanava.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda päiväkoti Kanavalle mallinnus mediakasvatuksesta. Laadittu PowerPoint-esitys jää päiväkoti Kanavan käyttöön ja sitä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa vanhempainilloissa. Opinnäytetyössä käydään lisäksi läpi, miten varhaiskasvatuksessa on huomioitu monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä mediakasvatus.

Vanhempainilta oli suunnattu kahdelle alle kolmevuotiaiden lasten ryhmien huoltajille, ryhmien varhaiskasvatushenkilöstölle ja päiväkodin johtajalle. Illan lopuksi kerättiin palautteita osallistuneilta. Palauttelomakkeella haluttiin saada selville, oliko vanhempainillan aihevalinta osallistujien mielestä tarpeellinen ja mistä aiheesta huoltajat ja ryhmien varhaiskasvatushenkilöstö sekä päiväkodin johtaja halusivat jatkaa keskustelua.

Suurin osa osallistujista olisi kaivannut enemmän yhteistä keskustelua toistensa kanssa. Osa osallistujista kiinnosti, miten mediaa käytetään perheissä sekä päiväkodissa. Lisäksi huoltajia mietitytti se, miten sopia yhteisistä säännöistä perheiden välillä koskien lasten median käyttöä.

Palautteesta nousseista ajatuksista voidaan todeta, että ilta oli suurimmalle osalle mielekäs. Mediakasvatus on lisäksi osa velvoittavaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Teemasta olisi hyvä jatkaa huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön kesken avointa keskustelua.

Asiasanat: mediakasvatus, medialukutaito, monilukutaito, varhainen vuorovaikutus, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Jenni Hämäläinen

The importance of adult support for under three-year-old children in media education -
Planning parents' evening about media education, pages 49., 5 appendices

Autumn 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Early Childhood Education

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to plan, implement and evaluate a functional parents' evening. The aim was to offer information on what the media represents for children under three years old and how an adult can support children with usage of medias. The implementation of the functional part was conducted in collaboration with the day care center Kanava.

The aim of this thesis was to create a PowerPoint presentation as modeling of media education that the day care Kanava could use at their future parents' evenings. This thesis also analysed how media education, multiple literacy, information and communications technology know-how are taken into account in early childhood education.

The parents' evening was planned for parents and employees of two groups with children under three years old and for the manager of the day care. At the end of the evening, feedback was collected from the participants with a form. The aim of the feedback was to evaluate if the participants found the evening useful and if there were something they wanted to discuss more.

The main points from the feedback were that most of the parents and day care staff wanted more interaction between each other. Feedback showed that the evening was useful for almost everyone and both parties were interested in families' media use. Parents were also interested in how to make rules for the media usage with other families and how media is represented in the day care.

At the moment media education is part of the early childhood education plan. However, it is important to continue open discussion and communication between parents and employees.

Keywords: media education, multiple literacy, media literacy, early childhood education, early interaction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	6
2.1 Mediakasvatus kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena.....	6
2.2 Media alle kolmevuotiaalle lapsille.....	8
2.3 Monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	11
2.4 Medialukutaito	12
2.5 Näkökulmia median käyttöön varhaiskasvatuksessa	13
2.6 Huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteistyö.....	15
3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	17
3.1 Huoltajan ja lapsen välinen vuorovaikutus	17
3.2 Haasteellinen varhainen vuorovaikutus lapsen ja huoltajan välillä	19
3.3 Lapsen empatiataitojen tukeminen	20
3.4 Mentalisaatio ja vanhemman mentalisaatiokyky	21
4 HUOLTAJAN TUEN MERKITYS LAPSEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ	23
4.1 Huoltajan merkitys lapsen kasvatuksessa ja mediavanhemmuus	23
4.2 Aikuisen tuki tunteiden säätelyssä.....	25
4.3 Etääntyminen ja eläytyminen median käytön aikana	26
4.4 Median kohtuullinen käyttö	27
5 TOIMINNALLISEN VANHEMPAINILLAN KUVAUS	30
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	30
5.2 Toimintaympäristö ja kohderyhmä.....	31
5.3 Vanhempainillan suunnittelu	33
5.4 Vanhempainillan mallinnuksen luominen	35
5.5 Vanhempainillan toteutus	35
6 VANHEMPAINILLAN ARVIOINTI	38

6.1 Huoltajien palaute	38
6.2 Ryhmien varhaiskasvatushenkilöstön ja johtajan palaute	39
6.3 Itsearviointi	41
7 POHDINTA	43
7.1 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	43
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	45
7.3 Johtopäätökset ja jatkoideointi.....	47
LÄHTEET.....	50
LIITE 1. Mallinnus suomeksi	55
LIITE 2. Mallinnus englanniksi	63
LIITE 3. Vanhempainillan tiedote varhaiskasvatushenkilöstölle	70
LIITE 4. Vanhempainillan tiedote huoltajille	71
LIITE 5. Vanhempainillan palautekyselylomake	72

1 JOHDANTO

Keskimäärin digitaaliseen mediaan tutustutaan ensimmäistä kertaa jo neljän kuukauden ikäisenä. Tämä tapahtuu melkein heti sen jälkeen, kun lapsi osaa tarkentaa katseensa näänsä pidemmälle. 1970-luvulla digitaaliseen mediaan tutustuttiin keskimäärin neljävuotiaana. (Kamenetz 2018, 15.) Lapset tarvitsevat tukea ja roolimallia median käytössä. Lapsen varhaisvuosina vanhemman rooli on merkittävä, sillä silloin vanhemmilla on vielä hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lastensa kokemuksiin mediaan liittyen. (Kamenetz 2018, 93.)

Medialla tarkoitetaan välineitä, sisältöjä, kulttuuria ja lukutaitoa. Mediavälineitä ovat esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehdet, radio, televisio, kirjat, tabletit, pelikonsolit, kamerat, musiikkisoittimet ja älypuhelimet. Mediasisällöksi taas kutsutaan kaikkia viestejä, jotka tuotetaan ja välitetään mediavälineillä. Näitä ovat esimerkiksi tekstiviestit, uutiset, videot, pelit, televisio- ja radio-ohjelmat, elokuvat, valokuvat, e-kirjat, blogitekstit ja keskustelupalstojen viestit. (Lapset ja media. Kasvattajan opas.) Esimerkiksi päiväkodissa varhaiskasvatushenkilöstö voi havainnoida lasten kanssa tekemiään mediasisältöjä. Päiväkodissa mediasisältöjä voivat olla esimerkiksi yhdessä otetut valokuvat tai videot. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.) Varhaiskasvatushenkilöstön on helpompi ymmärtää lasten leikkejä, kun he tuntevat lasten kulttuurin ja lapsille kohdistetun median (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 39). Mediakasvatus on ajankohtainen aihe varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida toiminnallinen vanhempainilta päiväkotiki Kanavan alle kolmevuotiaiden ryhmien lasten huoltajille ja varhaiskasvatushenkilöstölle. Lisäksi tarkoituksena oli tarjota tietoa 0–3-vuotiaan lapsen median käytöstä ja siitä, miten olla tukena lapsen median käytössä tämän ikätason mukaisesti. Opinnäytetyöni tavoitteena on kannustaa huoltajia ja päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstöä yhteiseen keskusteluun. Käyn työssäni lisäksi läpi varhaista vuorovaikutusta ja sitä, miten varhaiskasvatuksessa on huomioitu monilukutaito, tieto- ja viestintä teknologinen osaaminen sekä mediakasvatus. Annan päiväkodille vanhempainiltaan tekemäni mallinnuksen, jota he voivat hyödyntää tulevissa vanhempainilloissaan.

2 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Mediakasvatus kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena

Media on lasten arkea ja sen vaikutus näkyy pukeutumisesta leikkeihin ja puheenaiheista elämänarvoihin. Pukeutumisessa se näkyy esimerkiksi siten, että lapset voivat käyttää vaatteita, missä on jokin lastenohjelmasta tuttu hahmo. Elämme tällä hetkellä keskellä mediakulttuuria. (Salomaa & Sommers-Piironen 2016, 4.) Se vaikuttaa niin hyvässä kuin pahassakin lapsen ajankäyttöön, kehitykseen ja sosiaaliseen elämään. Lasten käsitys todellisuudesta rakentuu osittain median kautta. (Niinistö & Ruhala 2006, 16.)

Varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) määrittelee, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Kasvattajien velvollisuutena on pyrkiä siihen, että tämä toteutuu ja olla lapsille myös mediakasvattajia (Salomaa & Sommers-Piironen 2016, 4). Teknologiantegraatiotakaan, eli digitaalisten välineiden ja sisältöjen yhteiskäyttöä kasvatuksessa ja koulutuksessa, ei tulisi tarkastella pelkästään opettamisen näkökulmasta vaan hoidon ja kasvatuksen tulee kulkea mukana valintojen taustalla. Kasvattajan ammatillista opettajuutta ja suhdetta teknologiaan ohjaakin tahto toimia kasvatettavien edun hyväksi. (Mertala 2018, 171–173.) Tulee muistaa, että vaikka perheissä käytettäisiin paljon mediaa, se ei tarkoita, etteikö varhaiskasvatuksessa tulisi huomioida mediakasvatusta. Pikemminkin se tarkoittaa sitä, että lapset tarvitsevat valmiuksia käsitellä mediaan liittyviä asioita. Mediakasvatus tukeekin lapselle ajankohtaisten elämäntaitojen vahvistamista laaja-alaisesti. (Salomaa & Mertala 2017, 22.)

Mediakasvatus on kasvua ja oppimista median parissa. Sillä pyritään tietoisesti vaikuttamaan lasten median käyttöön ja mediataitoihin. Pää tavoite mediakasvatuksella on kriittinen medialukutaito. Se on kykyä tulkita, luoda, analysoida, ilmaista ja osallistua. Ihminen, joka pystyy kriittiseen medialukutaitoon, kykenee käyttämään mediaa omien tarpeidensa pohjalta ja nauttimaan siitä. Kriittinen medialukutaito on lisäksi kykyä luoda uutta, kysyä ja kyseenalaistaa. (Niinistö & Ruhala 2006, 8–9.)

Mediakasvatuksen tehtävä varhaiskasvatuksessa on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä ja tutustutaan eri medioihin. Lasten elämään liittyvien mediasisältöjen todenmukaisuutta pohditaan ja harjoitellaan kehittyvää lähdettä ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan vastuulliseen median käyttöön ottaen huomioon toisten ja oma hyvinvointi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 45.) Kasvattajan tulee muistaa, että pelkkä mediavälineiden käyttäminen ajankuluna, mediakulttuuristen piirteiden tunnistaminen päiväkodin arjesta tai lapsen suojeleminen sopimattomalta medialta eivät ole mediakasvatusta. Mediakasvatuksessa on kyse positiivisten valmiuksien tavoitteellisesta vahvistamisesta. (Salomaa & Mertala 2017, 22.)

Mediakasvatuksella lapsiryhmässä tulee tietoisesti pyrkiä ikätasoisesti monipuolisten mediataitojen harjoitteluun. Varhaiskasvatuksessa näitä taitoalueita ovat median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot, mediasuhteiden ja -kokemusten käsittelyssä tarvittavat turva- ja tunnetaidot sekä median käyttöön liittyvät sosiaaliset taidot. Pienten lasten mediakasvatus on arjessa lapsilta nousevien teemojen ja tilanteiden huomioimista ja niihin tarttumista pedagogisesti. Mediakasvatuksen suunnittelun ja toteutuksen tulee perustua lasten kiinnostuksen kohteisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin. Teemoista voi kehittyä toimintatuokioita tai projekteja, mutta suurin osa mediakasvatuksesta tapahtuu osana muuta kasvatusta, toimintaa, opetusta ja hoitoa. Nuorempien lasten kanssa perushoito ja kasvatustasot nivoutuvat toisiinsa. (Salomaa & Sommers-Piiroinen 2016, 8).

Lapsi oppii toimintatapoja liikkumisen, taiteen kokemisen, leikkimisen, tutkimisen, ilmaisemisen ja itsetekemisen kautta (Niinistö & Ruhala 2006, 10–13). Edellä mainitut ovat lapselle luontaisia tapoja toimia ja työtapoja varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa (Salomaa & Sommers-Piiroinen 2016, 10). Toiminnan kautta oppiminen vahvistaa lapsen hyvinvointia ja käsitystä itsestä sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Mielekäs toiminta auttaa lasta ilmentämään ajatteluaan ja tunteitaan. Lasta tulee auttaa tutustumaan mediaan hänelle ominaisten tapojen kautta. (Niinistö & Ruhala 2006, 10.)

Voi kuitenkin olla haastavaa löytää sopivia mediakasvatustapoja alle kolmevuotiaille lapsille, sillä monet materiaalit on luotu vanhempien lasten kanssa toimiville. Alle kolmevuotiaiden kanssa voi kuitenkin aloittaa mediataitojen kartuttamisen perusasioista. Näitä

ovat esimerkiksi tunteiden ja oman lähiympäristön sanoittaminen, vuorovaikutus, omien valintojen tekeminen ja osallistuminen päiväkotipäivän rakentumiseen. Mediakokemuksia voi hakea esimerkiksi eläytymällä musiikkiin, tutkimalla kuvia ja tutustumalla mediavälineisiin leikin avulla. Mediaväline voi motivoida lasta oppimaan. (Salomaa & Sommers-Piironen 2016, 8–9.)

Digitaalisuuden yleistymisellä on tärkeä merkitys lasten elämässä päiväkodeissa. Tutkimuksissa on todettu, että kaksivuotiaat lapset ovat kosketusnäyttöjen kanssa vuorovaikutuksessa samaan tapaan, kuin käyttäessään luonnollisia vaistojaan leluilla. Kasvattajan ohjatessa lapsia median käytössä he ovat entistä kiinnostuneempia ja ymmärtävät paremmin esimerkiksi tablettien käyttöä. On myös todettu, että älylaitteiden integroinnilla esiopetukseen on ollut myönteisiä vaikutuksia opettamisessa ja lukutaitojen kehityksessä. Nykyisten lasten katsotaankin olevan ”digitaalista alkuperäiskansaa”, jotka kasvavat television, jatkuvasti kehittyvien videopelien, nopealla netillä toimivien tietokoneiden, kannettavien, tablettien, matkapuhelimien ja helpon internet yhteyden parissa. (Sharkins, Newton, Albaiz & Ernest 2016.)

Jotkut tutkimukset varoittavat median ja digilaitteiden käytön altistavan laadultaan heikentyneeseen akateemiseen suoritukseen, heikentyneeseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen huoltajien ja ikätovereiden kanssa sekä heikentyneeseen luovaan leikkiin. Lisäksi median ja digilaitteiden on osoitettu lisäävän lihavuutta, aggressiivista käyttäytymistä, herkkyyttä väkivaltaisuuteen, empatian puutetta ja unihäiriöitä. Median käytöllä onkin paljon vaikutuksia pienten lasten elämään, joten huoltajia ja kasvattajia haastetaan yhä enemmän lasten ohjaamisessa median parissa. Pitkäaikaisista vaikutuksista median, teknologian tai ruudun parissa vietetystä ajasta ei kuitenkaan juuri tiedetä ja vielä vähemmän pienten lasten digitaalisen median käytöstä. (Sharkins, Newton, Albaiz & Ernest 2016.)

2.2 Media alle kolmevuotiaille lapsille

Lapsen hyvinvoinnille tärkeää ovat vanhemman läheisyys, puhe ja katsekontakti. Vanhemman tunnistaessa lapsensa tarpeet ja ymmärtäessään toistaa lapsen ääntelyitä ja ilmeitä kasvoilla matkimalla lasta lapsi alkaa vastavuoroisesti matkia vanhemman toimintaa. Lapsi luottaa varhain ihmisiin ja siihen, että hänestä pidetään huolta. Tämän takia

perheen on hyvä keskittyä omiin mediankäytön tottumuksiinsa jo heti lapsen ensimmäisinä elinkuukausina. Pieni lapsi ei vielä ymmärrä välkkyviä näyttöjä ja kovia ääniä. Ne voivat saada lapsen turhaan valpastumaan. Viestinnässä vanhempien ja lapsen välillä tärkeintä on läheisyys. Se luo lapselle tunteen hellyydestä ja hoivasta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. Vauva ja median käyttö.)

Ympäristöään havainnoiva lapsi tutkii maailmaa ensisijaisesti aistiensa avulla ja liikkumalla. Lapsi konttaa, kääntyyilee, ryömii sekä maistelee kaikkea, koskettaa ja haistelee. Tätä kaikkea tehdessään lapsi harjoittelee toimintaansa. Lapset kokevat 6–12 kuukauden iässä tunteet ruumiillisesti epämiellyttävinä tai miellyttävinä. Lapsen tunteisiin voi vaikuttaa moni asia, kuten esimerkiksi kovat äännet ja digilaitteiden näytöt. Lapsen tuntiessa pelkoa, kiukkua tai pahaa oloa tulee vanhemman olla lapsen tukena. Lapsi ei välttämättä tarvitse digitaalista mediaa 6–12 kuukauden iässä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. Vauva ja median käyttö.) On kuitenkin muistettava, että digitaalinen media kaikista vaaroistaan huolimatta antaa mahdollisuuksiakin. Esimerkiksi toisen vanhemmista ollessa matkalla hän voi älylaitteiden avulla pitää yhteyttä lapseen. (Kamernetz 2018, 106–107.)

Aikuisen ei tule viettää liikaa aikaa ruudulla, sillä se voi helposti viedä huomion pois lapsesta. Tällöin lapsen tarpeet ja kiinnostus vuorovaikutukseen jäävät huomiotta. Lapsen jäädessä huomiotta hän voi hermostua, turhautua ja kokea levottomuutta. Aikuisen täytyy ymmärtää, että lapsen kokemukset ovat yhteydessä hänen tekemisiinsä ja kokemuksiinsa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. Vauva ja median käyttö.)

Lapsi on kehittynyt 1–2 vuoden iässä pikkulapseksi ja tutustuminen ympäristöön jatkuu. Lapsi omaksuu uusia käsitteitä, osaa yhdistää erilaisia havaintoja ja oppii hahmottamaan kokonaisuuksia. Ainoastaan kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus lapsen kanssa tarjoaa tälle mahdollisuuden peilata omia havaintojaan suhteessa aikuisen käsitykseen ja jakaa oppimisesta tuleva ilo lapselle läheisen ihmisen kanssa. Lapsi alkaa kokea uudenlaista vetovoimaa kuvien katsomiseen. Niitä katsoessa lapsi oppii nimeämään esineitä ja asioita. Lapsella on mahdollisuus oppia perustunteiden sanoittamista yhdessä aikuisen kanssa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. 1–2-vuotias ja median käyttö.)

Sovelluksia on kehitetty 1–2 vuotiaille, missä voi esimerkiksi ruutua koskettamalla saada esiin kuvia, musiikkia ja värejä. Sovellusta käyttäessä lapsi voi saada onnistumisen kokemuksia siinä missä helisevällä muovilelulla leikkiessä. Palapelisovellus voi tuottaa iloa sellaisellekin, jonka taidot eivät ole tarpeeksi kehittyneet oikean palapelin tekoon. Yksinkertaiset piirto-ohjelmatkin sopivat pienemmille. Netistä löytyy lisäksi valmiita videopätkiä, mutta aikuisen tulee valvoa, ettei pieni lapsi pääse katsomaan sopimattomia YouTube-videoita. Lasten mediabarometrin mukaan alle kaksivuotiaat käyttävätkin nettiä useasti ohjelmien katseluun. Siitä selvisi myös, että puolet alle yksivuotiaista ja 85 prosenttia yksivuotiaista lapsista käyttää nettiä toisinaan. Nämä luvut ovat vuodelta 2013. (Irisvik & Utriainen 2017, 104–105.)

Lapsi voi katsoa kuvia yhdessä aikuisen kanssa esimerkiksi tietokoneen tai tabletin ruudulta. Tietokoneella oleviin kuviin on voitu lisätä äänitehosteita ja muita ominaisuuksia, mitä ei ole esimerkiksi kirjassa. Lapsi voi kuunnella lisäksi musiikkia ja eläytyä musiikin tahdissa liikkein ja taputuksin. Edellä mainitun tulee tapahtua aikuisen valvonnan alla. Lapsi ei vielä 1–2 vuotiaana tosin tarvitse tietokoneita tai muita älylaitteita kehityksensä tueksi. Jopa jotkut lapsille suunnatut ohjelmat tässä iässä voivat olla liian monimutkaisia taaperoilta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. 1–2-vuotias ja median käyttö.) Aikuinen on edelleen velvollinen valitsemaan, millaista mediaa lapselle näyttää ja mikä sen sisältö on (Kamenetz 2018, 57).

Yli kaksivuotiaille on tehty paljon erilaisia sovelluksia, joiden luvataan viihdyttävän, kehittävän ja opettavan. Tässä iässä huoltajilla on hyvä tilaisuus aloittaa mediakasvatus eli kertoa lapsille, milloin ja miten laitteita perheessä käytetään ja millainen sisältö on sopivaa ja millainen sopimatonta. Laitteiden avulla lapsen kanssa voi harjoitella monia arjen askareita. Lastensovellusten ja lastenkirjojen aiheina on usein esimerkiksi siisteysharjoitus, ruoanlaitto, luonto, perhe ja muut arkiset asiat. (Irisvik & Utriainen 2017, 106–107.)

Lapsi osaa 2–3 vuoden iässä ilmaista itseään suhteellisen hyvin. Lapsi nauttii tuottaa taidetta käsin, kuten sormiväreillä ja piirtäen. Alle 3-vuotiaat ovat jo kiinnostuneet mediasta ja siellä esiintyvistä asioista. Lapsia kiinnostaa siellä usein muut lapset, fantasiahahmot ja eläimet. Lapsi voi kuitenkin katsoa vain sellaista mediasisältöä, mitkä ovat kaikille sallittuja kuvaohjelmia ja pelata kaikille sallittuja pelejä, mitkä on merkitty S-ikärajamerkillä. Asetetut ikärajat eivät ole suosituksia, vaan varoituksia lapsen ikätasolle

vahingollisesta sisällöstä. Aikuisen pitää kiinnittää huomiota siihen, ettei lapsi pääse näkemään hänelle soveltumattomia mediasisältöjä. Lapsen digilaitteiden parissa vietettyä aikaa tulee rajata lyhyisiin hetkiin. Aikuisen tulee tutustua yhdessä lapsen kanssa mediaan ja sen käyttöön. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. 2-3-vuotias ja median käyttö.)

2.3 Monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Varhaiskasvatussuunnitelma on jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laadittu suunnitelma, jossa ovat lähtökohtana lapsen tarpeet ja etu. Se on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9–10.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan merkityt tavoitteet otetaan huomioon ryhmän toiminnassa sekä toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen hienosäädössä. Suunnitelma laitetaan alulle, kun lapsi aloittaa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa ja sitä tarkennetaan säännöllisesti ja tarpeiden mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa käsitellään myös monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Monilukutaitoa, viestintä- ja tietoteknologista osaamista tarvitaan arjessa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Kasvattajien tulee olla lapsen tukena taitojen kehittämisessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Monilukutaito on perustaito, jolla tarkoitetaan sitä, miten erilaisia viestejä tuotetaan tai tulkitaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26). Tekstit voivat olla kuvallisten, sanallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla tuotettua tietoa (Pääjärvi & Palsa 2015). Monilukutaito liittyy oppimisen ja ajattelun taitoihin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26). Monilukutaitoja ovat taidot yhdistää, esittää, hankkia, muokata, tuottaa ja arvioida tietoa eri muodoissa, ympäristöissä sekä eri välinein. Monilukutaito liittyy tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen puhutussa, digitaalisessa, kirjoitetussa ja audiovisuaalisessa muodossa. (Pääjärvi & Palsa 2015.)

Lapsia innostetaan käyttämään, tutkimaan ja tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä kuten digitaalisissa ympäristöissä. Jotta lapset kehittyisivät monilukutaitoisiksi, he tarvitsevat tekstiympäristöä, joka on rikasta, lasten itse tuottamaa kulttuuria, lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja ja tietenkin aikuisten mallia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.) Kuvakirjat ovat osa rikasta tekstiympäristöä.

Monilukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä monilukutaito edistävät lasten koulutuksellista ja kasvatuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatukseen tulee tukea näiden taitojen kehittymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

2.4 Medialukutaito

Monilukutaitoon sisältyy erilaisia lukutaitoja, joista yksi on medialukutaito (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26). Se on monisäkeinen käsite, joka sisältää sekä median ”kirjoittamisen” että ”lukemisen”. Tarvitaan sekä median arviointiin ja ymmärtämiseen että vuorovaikutukseen ja tuottamiseen liittyviä taitoja. (Salomaa & Mertala 2017, 22.) Medialukutaito liitetään erityisesti kansalaisena toimimiseen, osallisuuteen, luovuuteen, kriittisyyteen ja itsensä ilmaisemiseen. Medialukutaitoon liittyy myös, eettisen ajattelun ja itseilmaisun näkökulmat mediakulttuurissa. Suomalaisten lasten medialukutaidon kehittämistä pidetään tärkeänä opetus- ja kulttuurisektoreilla (Pääjärvi & Palsa 2015).

Medialukutaidon määritelmästä ei kuitenkaan olla akateemisesti yksimielisiä kansainvälisesti eikä kansallisesti. Euroopan komissio määrittelee medialukutaidon koskevan kaikkia medioita ja, että se liittyy ”tiedotusvälineiden käyttöön, mediakriittisyyteen sekä viestimiseen erilaisissa yhteyksissä”. Viestimiseen on sisällytetty omien mediasisältöjen luominen. Suomessa medialukutaitoa on tarkasteltu laajalti ja sitä voidaan kuvata mediasivistykseksi. (Pääjärvi & Palsa 2015.)

Pienten lasten kasvattajista medialukutaito saattaa kuulostaa korkealentoiselta, koska ei pienen lapsen tarvitse osata lukea, niin miksi mediaa täytyisi? Lapsen kasvaessa median merkitys kuitenkin elämässä lisääntyy ja erilaisten auditiivisten ja visuaalisten viestien

tulkinta alkaa jo syntymästä. Medialukutaito kehittyy läpi elämän ja lapsi tarvitsee tähän ikätasoistaan tukea. (Salomaa & Mertala 2017, 22.)

Päiväkodissa tulee yhdessä lapsen kanssa tutustua peleihin, sovelluksiin sekä erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin unohtamatta havainnoida ja tutkia näiden roolia arkielämässä. Esimerkiksi lasten leikeissä, retkillä ja taidehetkillä voidaan hyödyntää digitaalista dokumentointia ottamalla kuvia hetkistä lasten kanssa. Tässä tulee huomioida kuvaukseen liittyvät luvat ja lainsäädännöt. Älylaitteet ovat tuoneet uuden mahdollisuuden tuottaa ja kokeilla sisältöjä itse ja yhdessä toisten lasten kanssa ja tämä edistää lasten yhteistoiminnan taitoja sekä luku- ja luovan ajattelun taitoja. Varhaiskasvatuksen onkin tarkoitus olla apuna ohjaamassa lasta kohti tasapainoista mediasuhdetta. Mediasuhde muodostuu erilaisten mediasisältöjen käytöstä ja monipuolisesta medialmaisusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26–47.)

2.5 Näkökulmia median käyttöön varhaiskasvatuksessa

Lapset oppivat toiminnallisesti liikkuen, leikkien ja tutkien. Mediakasvatus ja TVT eli tieto- ja viestintäteknologia on otettu osaksi lapsiryhmien pedagogisia käytäntöjä, edellä mainittuaja lähtökohtia ajatellen. Mediakasvatusta voi hyödyntää lapsen eri oppimisen osa-alueilla. (100 Oivallusta mediareppuun! Kielten rikas maailma 2017, 6.) Päiväkohteista löytyy mediavälineitä, joilla tehdään päivittäin asioita, jotka voivat olla mediakasvatusta (Salomaa & Sommers-Piironen 2016, 6). Kasvattajilla on mediakasvatuksen suhteen melko vapaat kädet toimia ja lapsia havainnoimalla he voivat saada ideoita mediakasvatuksen toteuttamiseen (Salomaa & Mertala 2017, 21). Toiminnan tulee kuitenkin olla tavoitteellista ja suunnitelmallista (Salomaa & Sommers-Piironen 2016, 6).

Esimerkiksi kielenkehityksen tukena lapsen ikätason mukaisesti voi medialaitetta käyttää monipuolisesti. Päiväkotiryhmä voi esimerkiksi yhdessä ottaa valokuvia metsäretkeltä ja liimata näitä kuvia vihkoon. Kuvista voi kehittää tarinan, jota voi yhdessä ryhmän kanssa lukea. Näin saadaan keskustelua aikaan. (100 Oivallusta mediareppuun! Kielten rikas maailma 2017, 6.)

Lapsen terveen kasvun ja hyvinvoinnin perusta on liikkuminen. Se on elämyksiä, vauhtia, hikeä, hengästymistä, iloa ja uuden oppimista. Median pelätään vievän aikaa liikunnalta ja muilta harrastuksilta sekä passivoivan lasta. Media voi kuitenkin liikuttaa fyysisesti ja tarjota mahdollisuuksia kokeilla ja hahmottaa asioita omalla keholla. On esimerkiksi kehitetty erilaisia pelejä, jotka aktivoivat lasta käyttämään omaa kehoaan pelaamisessa. Pelien pelaaminen voi kehittää tasapainoa, koordinaatiokykyä ja hahmottamista. Lapsi voi yhdessä aikuisen kanssa kehittää omia leikkejä, missä voi käyttää kehoaan ja liikkua. (Niinistö & Ruhala 2006, 10–11.)

Jumppatuokioille päiväkodissa voi ottaa mukaan digikameran ja videoida erilaisia liikkumistehtäviä. Videon avulla liikkumistehtävän voi opettaa toisille. Digilaitetta voi hyödyntää, jos halutaan saada lasten fyysistä kasvua ja kehitystä näkyväksi. Lapsia voi kuvata esimerkiksi kasvattajan vieressä toimintakauden alussa ja lopussa. Kuvia voi tarkastella yhdessä ja havainnoida muutoksia. (100 Oivallusta mediareppuun! Kasvan, liikun ja kehityn 2017, 23–25.)

Leikki on lapselle luontainen tapa kehittyä, oppia ja voida hyvin (Niinistö & Ruhala 2006, 12). Se on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen tulee tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Lapsi oppii leikkiessään, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoinen oppimisen väline vaan tapa elää ja olla sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa uteliaisuutta, kiinnostusta ja tunteita, virittävät leikkiin. Lapsille suunnatun median tunteminen auttaa kasvattajaa ymmärtämään lasten leikkejä. Erilaiset digitaaliset välineet ja pelit tarjoavat leikkeihin monenlaisia mahdollisuuksia ja leikkiin kannustavassa ympäristössä kasvattajakin on oppija. Kasvattajan käydessä keskustelua leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa, voidaan näin edistää leikkien jatkumista varhaiskasvatuksessa tai kotona. (Peda.net. Varhaiskasvatus. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä.) Leikkiminen ja tutkiminen antavat lapsille alkuvuosina mahdollisuuden tulla osaksi pientä yhteisöä (Sharkins, Newton, Albaiz & Ernest 2016).

Leikkiessään lasten kyky eritellä kokemaansa ja katsomaansa kehittyy jatkuvasti. Siinä yhdistyvät tunteet, liikkuminen, ajattelu sekä sosiaaliset suhteet. Roolileikeissä lapset samaistuvat esittämäänsä hahmoon, ja roolin avulla voi ilmaista itseään. Päiväkodissa tai

kotona voi esimerkiksi leikkiä roolileikkejä, jotka liittyvät lasten suosimiin mediahahmoihin tai lastenohjelmissä käsiteltyihin teemoihin. (Niinistö & Ruhala 2006, 12.)

Tulee muistaa, että kasvattajat ja lapset tulkitsevat pelejä ja pelaamista erilaisten kehysten läpi. Kasvattaja tulkitsee peliin liittyviä asioita opetuskehyksestä käsin ja lapsi taas leikin ja hauskanpidon kautta. Lapsi saa ensikosketuksensa suurimmilta osin jo kotona ja nämä kokemukset muokkaavat sitä, millaisena ja miten lapset kokevat pelaamisen ja pelit varhaiskasvatuksen kontekstissakin. Olennaista olisi, että opettajat ja lapset tarkastelisivat teknologiaa ja mediaa saman viitekehyksen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että kasvattaja tarjoaa lapsille esimerkiksi uusia kriittisiä näkökulmia ja toimijarooleja suhteessa mediaan. Kasvattajan tulisikin opettaa peleistä eli esimerkiksi käsitellä pelejä lapsen kanssa ja kysellä ja keskustella lapsen kanssa hänen pelaamiskokemuksistaan ja lempipeleistään. Yksi ydintehtävistä varhaiskasvatuksen teknologiaintegraatiosta on mallintaa lapsille sitä, kuinka digitaalinen mediakulttuuri ei ole jotain, joka on olemassa meistä riippumatta, vaan se on jotain, mitä ylläpidämme ja luomme valinnoillamme. (Mertala 2018, 174–175.)

2.6 Huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajien yhteinen sitoutuminen lasten turvallisen ja terveen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyön tulee olla vuorovaikutteista ja se edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Siinä tulee huomioida lasten yksilölliset tarpeet, perheiden moninaisuus sekä vanhemmuuteen ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön välisen yhteistyön tukena käytetään varhaiskasvatuksen toiminnasta tehtyä dokumentaatiota. Toiminnan ja sisältöjen näkyväksi tekeminen on tärkeä osa yhteistyötä. Varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajien lapsesta tekemät havainnot ja keskustelut luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen kasvatustyön ja toiminnan tavoitteiden kehittämiseen ja suunnitteluun yhdessä lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja

viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea huoltajien välistä vuorovaikutusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

Lapset ovat aina syntyneet osaksi muuta elämää, eivätkä koskaan ole olleet perheiden elämän ainoa sisältö. Nykyään vanhemmuuteen panostetaan enemmän kuin koskaan. Jotta vanhemmuutta voi tukea mediakasvatuksessa, niin huoltajien uskoa omaan kykyynsä kasvattajina tulisi vahvistaa. Perheiden kanssa toimimisen tulisi olla ensisijaisesti aina positiivisen vahvistamista. Tulisi ajatella, että huoltajat ovat pääsääntöisesti parhaita kasvattajia lapsilleen. (Salomaa 2019, 6–7.)

Aikuisten tai lasten mediankäyttö voi tuottaa haasteita perheiden arkeen. Jos päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstö huomaa tämän he voivat ottaa tämän puheeksi tai perhe voi ottaa asian itse puheeksi päiväkodissa. Ennaltaehkäisevänä apuna toimii hyvien käytäntöjen jakaminen eikä niinkään huonoilla pelottelu. Huoltajat voivat keskustella median käytön huolista esimerkiksi muiden huoltajien kanssa. Ihmisinä ja kasvattajina olemme kaikki epätäydellisiä, mutta lapsi ei tarvitsekaan ympärilleen täydellisyyttä. Koteihin tarvitaan runsaasti positiivisia viestejä mediakasvatuksen vahvistamiseksi median negatiivisen kuvan vastapainoksi. Mitä enemmän mediasta ja sen käytöstä puhutaan positiiviseen sävyyn huoltajille, se on avuksi silloin, kun on otettava ikäviä asioita puheeksi. (Salomaa 2019, 6–7.)

3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

3.1 Huoltajan ja lapsen välinen vuorovaikutus

Vauva kokee maailmaa kaikilla aisteillaan ja aistinelimet ovat hyvin kehittyneet jo vastasyntyneellä. Vuorovaikutus pienellä lapsella suuntautuu vaistomaisesti ympäröivään maailmaan eli aluksi lähinnä ihmisen kasvojen ja äänen kanssa. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Vihunen & Vilén 2013, 99.) Lapsen ensivuosina tapahtuva kanssakäyminen vanhemman kanssa on varhaista vuorovaikutusta. Hyvä vuorovaikutus suhde vanhemman ja lapsen välillä toteutuu vanhemman ollessa herkkä lapsensa viesteille, tulkitsee niitä lapsen näkökulmasta ja vastaa niihin johdonmukaisesti. Tämä mahdollistaa lapselle mielikuvan siitä, että hän on hyvä ja hänen tarpeensa ovat vanhemmalle tärkeitä ja huomioitu. Lapsen kokemus perusturvallisuudesta ja luottamuksesta luo pohjaa minäkuvalle ja itsetunnolle sekä kehittää empatiakykyä. (Ojanen ym. 2013,100.)

Hyvä perusta lapsen varhaisvuosien kasvulle ja kehitykselle on pysyvyys ihmissuhteissa, toistuvat tilanteet, missä hänen perustarpeistansa, kuten unesta, ruoasta, puhtaudesta ja ulkoilusta huolehditaan sekä rakkauden ja hyväksynnän osoitus sekä turvallisten rajojen luominen. Nämä toteutuvat vanhemman antaessa aikaansa lapselle. Lapsi tarvitsee tunteita siitä, että vanhempi nauttii ja iloitsee hänen kanssaan olemisesta. (Ojanen ym. 2013, 101.)

Varhaislapsuus on ratkaiseva kehityskausi, jolloin lapset luovat perustan terveydelle ja kehitykselle. Tämä on kriittinen ajanjakso aivojenkin kehitykselle. (Hinkley & McCann 2018.) Vanhemmat ovat lapsen kasvun ja kehityksen vastuullisia kumppaneita ja ohjaajia. Perhesuhteiden jatkuvuus edellyttää kykyä muuttua ja samanaikaisesti pitää yllä kiinteyttä. Perheiden arkinen vuorovaikutus ylläpitää ja synnyttää yhteisöllisyyttä sekä yksilöllisyyttä. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 20–21.) Lapsen kehityksen kannalta keskeistä on vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 206–226). Edellytys myös aivojen normaalille kehitykselle on tarpeeksi monipuolinen ympäristö ja inhimillinen vuorovaikutus. Vastavuoroinen kanssakäyminen

muiden kanssa on välttämätöntä kielen, itsesääteilytoimintojen ja tunnetaitojen kehityksen kannalta. Onkin tärkeää, että aikuinen on aidosti läsnä ollessaan lapsen kanssa vuorovaikutustilanteessa. (Moisala & Lonka 2019, 9-10.)

Älylaitteiden käyttö vuorovaikutustilanteissa voi rikkoa lapsen ja vanhemman välisen kommunikaation luonnollisen kulun. Vanhemman jatkuvasti keskeyttäessään yhteistä keskusteluhetkeä tarkistaakseen kännykkään tulleen viestin, tekee vuorovaikutuksesta lapsen kannalta ennustamattomampaa. (Moisala & Lonka 2019, 9-10.) Lapsi ei saata ymmärtää liittyvätkö keskustelun elementit heidän yhteiseen kanssakäymiseen vai vanhemman medialaitteen käyttöön. Jos keskustelu vaikeutuu medialaitteen läsnäolon vuoksi, niin medialaitteiden ja etenkin matkapuhelinten alituinen läsnäolo perheissä saattaa aiheuttaa epämuikavuutta perheen vuorovaikutukseen. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 206–226.) Tällä saattaa tutkijoiden mukaan olla hienovaraisia vaikutuksia lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, mutta tätä täytyy tutkia vielä perusteellisemmin. Alustavat tutkimustulokset osoittavat, että älylaitteita runsaasti lastensa kanssa käyttävät vanhemmat viestivät lastensa kanssa vähemmän sekä sanattomasti että sanallisesti, mikä saattaa viivästyttää lapsen kielitaitojen kehitystä. (Moisala & Lonka 2019, 9-10.) Vanhemman onkin tärkeää huomioida omaa median ja digilaitteiden käyttöä (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 206–226).

Pientä lasta ei saisi jättää pitkäksi aikaa yksin pelien pariin. Laite ei korvaa aikuista ja aikuisen suhdetta lapseen. Peli tai laite ei tarjoa lapselle pohjaa vuorovaikutukselle ja yhdessäololle. Aikuisen tulisi pohtia, miksi haluaa antaa älylaitteen lapselle. Haluaako aikuinen aikaa itselleen vai onko tarkoitus, että laitteesta voisi hyötyä jotenkin? Tulee muistaa huolehtia, että älylaitteiden käyttö ei johtaisi siihen, että jokainen perheen jäsen olisi vain omalla laitteellaan, koska tällä tavoin aikuisen ja lapsen vuorovaikutus katoaa. (Irisviki & Utriainen 2017, 37.)

Vuorovaikutuksessa vanhempaan tai muihin ihmisiin lapsi oppii esimerkiksi keskustelun dynamiikan ja samalla soveliaan toiminnan normeja. Soveliilla normeilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tervehdykseen vastataan tervehdyksellä ja kysymykseen vastauksella. Oppiessamme vuorovaikutuksen säännönmukaisuutta tulemme tietoisiksi siihen liittyvästä moraalaisesta näkökulmasta. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 206–226.)

Kännykät ja älylaitteet ovat muuttaneet sosiaalisen toimintamme tapoja. Medialaitteiden läsnäolo on arkipäiväistä perheiden kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ne tuovat mukanaan kilpailevan toiminnan ja näin on läsnä kaksi erilaista sosiaalista normistoa. Toinen liittyy kasvokkaisen vuorovaikutuksen dynamiikkaan ja toinen laitteen vaatimaan toimintaan. Ihmiset, jotka ovat kasvaneet aikana ennen kännyköitä voivat tulkita tätä muutosta suhteessa vanhaan. Sen sijaan nykyajan lapset oppivat sosiaaliset taitonsa tästä ympäristöstä medialaitteiden ympäröimänä. Ratkaisevaa lapsen kehityksen kannalta onkin vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 206–226.)

3.2 Haasteellinen varhainen vuorovaikutus lapsen ja huoltajan välillä

Lapsen varhaiset negatiiviset kokemukset voivat muuttaa aivojen toimintaa ja rakennetta (Terveyskirjasto. Varhainen vuorovaikutus ja itsetunnon kehitys). Erityisen vahingollista aivojen kehityksen kannalta on ensimmäisiin elinvuosiin ajoittuva varhainen puutteellinen vuorovaikutus, kaltoin kohtelu tai muu tekijä, mikä aiheuttaa pitkäkestoista stressiä. Haitalliset vaikutukset voivat ulottua pitkälle kehitykseen. Vanhemman kyvyttömyys riittävään vuorovaikutukseen vaarantaa lapsen tunne-elämän säätelyä. (Mäntymaa & Puura 2011, 24.) Vanhemman masennus voi olla esimerkiksi yksi syy haasteelliseen vuorovaikutukseen lapsen ja vanhemman välillä. Tästä voi vauvalle tulla säätelyhäiriöitä ja ongelmia sosioemotionaalisessa kehityksessä. (Vanhempien mielenterveyshäiriöt ja lasten psykiatriset ongelmat.)

Varhaiset kokemukset vaikuttavat pienten lasten aivojen kehitykseen. Tämä tarkoittaa sitä, että pienten lasten aivoihin tulee myöhemmin elämässä vaikuttamaan media, jos tämä on ollut lapsen elämässä pienestä pitäen. Tutkimukset osoittavatkin, että median käyttö vaikuttaa lapsen aivoihin ja tämä puolestaan vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen, kognitiiviseen ja sosiaalis-afektiiviseen kehitykseen. Aikuisten ollessa ylpeitä lapsen median käyttötaidoista, ajattelevatko he aivojen osia, joihin median käyttö vaikuttaa ja miten tämä medialle altistuminen vaikuttaa lapseen? Aikuisten käyttäessä mediaa ja älylaitteita ”lastenvahtina”, tiedostavatko he sen vaikutusta lapsiin? (Antar 2019.)

Jotkut huoltajista näkevät median käytön riskit ja sen potentiaalin. He saattavat kokea lastensa median käytön olennaisena osana esimerkiksi lapsen koulutusta. Huoltajat voivat myös olla ylpeitä lapsensa median käyttötaidoista. Osa vanhemmista taas saattaa korostaa enemmän ulkona tapahtuvaa ja perinteistä leikkiä ja odottaa lapsen kasvavan hieman ja median käytön kiinnostuksen lisääntyvän. Huoltajat saattavat olla hieman huolestuneita lastensa median käytöstä, mutta uskoa, että ei ole suurta negatiivista riskiä sen kanssa, jos median käyttö on maltillista. (Antar 2019.)

3.3 Lapsen empatiataitojen tukeminen

Tärkeän kasvualustan empatiataitojen ja tunteiden säätelyn kehittymiselle luo vuorovaikutus ja yhdessä vietetty aika. Usein lasten älylaitteiden käyttöön liittyy huoli siitä, tapahtuuko älylaitteiden käyttö luonnollisen vuorovaikutuksen kustannuksella ja estääkö media empatian kehittymistä. Empatia on taitoja, joiden avulla ymmärrämme toisiamme. Näihin kuuluu esimerkiksi kyky kokea toisten tunteita omina eli jakaa tunnekokemuksia, kyky kuvitella asioita toisen näkökulmasta ja tehdä päätelmiä toisten ajatuksista ja toiminnasta sekä kyky tehdä epäitsekkeitä tekoja ja olla avuksi muille. (Saarikivi & Martikainen 2019, 22–26.)

Empatiataidoilla on tärkeä rooli vuorovaikutuksessa. Jotta kommunikointi toisen kanssa omista tunteistaan ja ajatuksistaan sujuisi onnistuneesti, täytyy sitä varten olla ymmärrys vuorovaikutuksen toisen osapuolen tunteista ja ajatuksista. Empatia ei suoraan kuitenkaan johda hyviin tekoihin toisia kohtaan. Tärkeää sujuvan vuorovaikutuksen kannalta on hyvä taju siitä, miten toinen tuntee ja ajattelee, mutta tätä ymmärrystä on helppo käyttää esimerkiksi toisen manipulointiin. Empatia on siis kuin mikä tahansa ajattelun taito. (Saarikivi & Martikainen 2019, 23–26.)

Toisten tunteiden ja ajatusten ymmärtäminen perustuu suurelta osin toisista tehtyihin havaintoihin ja niiden kertyessä syntyvään kokemukseen. Näiden tietojen avulla voidaan ennustaa ja kuvitella, miten ihmiset toimisivat eri tilanteissa. Mitä vähemmän on vietettyä aikaa ja sitä kautta tietoa toisesta, sitä epätarkempaa empaattinen ymmärrys on. Tunteiden tarttumisen avulla voimme kokea toisten tunteita ominamme ja tätä kautta ymmärtää muiden kokemuksia paremmin. (Saarikivi & Martikainen 2019, 23–26.)

Varhaisvuosina kehittyvät kiintymyssuhteet ja perusluottamus ovat myöhempien ihmissuhteiden ja tunne-elämän tukipilareita. Oman persoonan ja minuuden rakentuminen hui pentuu uhmakkuuteen, jolloin itsenäistymistä harjoitellaan. Samalla lapsi oppii kestämään eron vanhemmistaan ja luottamaan heidän paluuhunsa. (Mustonen 2006,16.)

Pikkuhiljaa lapsi alkaa osoittamaan empatian alkeita ja median tarinat ja sadut tukevat empatian kehitystä tarjoamalla tunnevoimaisia samaistumiskohteita. Lapsi samaistuu tarinaan ja sen hahmoihin ja myötäelää heidän tunteitaan. Sadun hahmon ollessa surullinen, saattaa katsojaakin alkaa itkettää. Tunne-elämykset ovat hyväksi kehitykselle ja kehittävät tunteiden hallintaa. (Mustonen 2006,16.)

3.4 Mentalisaatio ja vanhemman mentalisaatiokyky

Tutkimuskirjallisuudessa toisten tunteiden ja ajatusten ymmärtämistä kutsutaan mentalisaatiokyvyksi (Saarikivi & Martikainen 2019, 24). Mentalisaatiolla tarkoitetaan yksilön kykyä tulkita, kuvata ja havaita omaa ja toisen ihmisen kokemusta ja näkökulmaa (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71). Jos vanhemmalla on hyvä mentalisaatiokyky, helpottaa se häntä etsimään vauvan käyttäytymiselle vaihtoehtoisia tulkintoja. Tämä ehkäisee ja vähentää vauvan viestien väärintulkintoja sekä molemminpuolista pettymistä vuorovaikutustilanteissa. Mentalisaatiokyky mahdollistaa lapsen turvallisen kiintymysmallin kehittymisen ja vanhemman sensitiivisen vuorovaikutuksen lapsen kanssa. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 94.)

Lapsen oma mentalisaatiokyky kehittyy mentalisaatioon kykenevän vanhemman mielen varassa vaiheittain turvallisessa kiintymyssuhteessa (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2015, 1050). Turvallisen kiintymyssuhteen edellytys on, että lapsen tarpeisiin vastataan siten, että lapsi voi luottaa vanhemman kykyyn antaa lohdutusta ja turvaa. Lapsi oppii turvallisessa kiintymyssuhteessa kestämään voimakkaita tunteita vanhemman avustuksella. (Teräsahjo 2015, 5.) Vanhemman mentalisaatiokyvyllä tarkoitetaan halua ja kykyä ajatella, että lapsella on oma erillinen tunne ja kokemus pienestä pitäen. Aikuisen olisi tärkeää etenkin arjen haastavissa tilanteissa jaksaa nähdä lapsen ilmiäytymisen taakse ja miettiä, mitä lapsi mahtaa kokea reagoidessaan tai toimiessaan tietyllä tavalla.

Haasteellista tällainen pohdinta on, mitä pienempi lapsi on kyseessä. Kuitenkin, mitä enemmän vanhempi huomaa, rauhoittaa ja sietää vauvan stressitilaa oikea-aikaisesti ja riittävän usein, auttaa se vauvaa rakentamaan kykyä pikkuhiljaa säädellä ja rauhoittaa itseään. Kolmen kuukauden ikäiselle vauvalle riittää usein pelkästään vanhemman kasvojen näkeminen ja tyynnyttelevä äänensävy rauhoittumiseen. (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2015, 1052.)

Vanhemman kiinnittäessä huomiota pelkästään lapsen ulospäin näkyvään käyttäytymiseen viestii se vanhemman heikosta mentalisaatiokyvystä. Tällöin vanhempi on haluton miettimään lapsen kokemusta. (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2015, 1052.) Vanhempien mentalisaatiotaitoja tulisikin tukea, sillä se toisi apua tunteiden säätelyyn liittyviin vaikeuksiin. Ymmärtäessään paremmin omaa ajatuksen kulkua ja tunteita, niitä on helpompi hallita ja mahdollisesti muuttaa. Tämä auttaa ymmärtämään muitakin paremmin. (Saarikivi & Martikainen 2019, 33.)

4 HUOLTAJAN TUEN MERKITYS LAPSEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ

4.1 Huoltajan merkitys lapsen kasvatuksessa ja mediavanhemmuus

Ensisijaisena tavoitteena kasvatuksessa on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. On tärkeää, että lapsi oppii ottamaan muita huomioon, suhtautuu itseensä myönteisesti ja oppii välittämään toisista ihmisistä, erilaisista ympäristöistä ja kulttuureista. Lapsen voimissa hyvin, hän nauttii yhdessäolosta toisten lasten kanssa ja hänellä on hyvä ja luottavainen suhde aikuisiin. Lapsi tottuu kertomaan mielipiteitään, ajatuksiaan sekä tunteitaan oppimisympäristön ollessa ilmapiiriltään hyvä ja suvaitseva. Aikuisen malli toisten arvostamiseen on tässä keskeinen. Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa yhteenkuuluvuus on tärkeä tekijä, koska kyse on suhtautumisesta muihin ihmisiin ja samaistumisesta johonkin ryhmään. (Niinistö & Ruhala 2006, 22.)

Kasvatustyyli nähdäänkin tärkeänä lapsen taitojen kehittämisessä, kun lasta opastetaan median käytössä ja tulkinnassa. Huoltajien tuesta on huomattu olevan positiivisia vaikutuksia lapsen median käytölle ja se ehkäisee median negatiivisia vaikutuksia. Kasvatustyylinähdään vaikuttavan paljon lapsen aktiivisuuteen median parissa ja mediataitoihin. Huoltajien näkemykset mediavaikutuksista, lasten iästä ja median käytöstä voivat olla yhteydessä lapsen mediataitojen kehittymiselle. Etenkin pienten lasten medialukutaito on aluksi rajoittunutta ja he ovat alttiimpia kielteisille mediavaikutuksille. Tästä syystä pienten lasten kohdalla median käytön tulee olla valvotumpaa ja sitä tulisi käyttää yhdessä. (Nikken & Schols 2015.)

Merkityksellistä mediataitojen kehitykselle on, että lapsella on mahdollisuus keskustella median käytöstä ja sen sisällöstä aikuisen kanssa. Aikuisen tuki on tärkeää lapsen jäsentäessä ja tulkitessa näkemäänsä ja kuulemaansa. Lapsi käy mielellään keskustelua mediasta. Mediakasvattajalla täytyy olla vain halua ja aikaa kuunnella, olla läsnä, tukea ja ohjata lasta tarvittaessa. Aikuinen voi olla tukena esimerkiksi kysymällä lapsen mieltä askarruttavista asioista, kuuntelemalla hänen ajatuksiaan ja kokemuksiaan tai tarttumalla hänen kommentteihinsa. (Niinistö & Ruhala 2006, 22.) Aikuisen ollessa lapsen tukena

median käytössä, hän rajaa käytön määrää ja keskittyy mediasisältöihin (Nikken & Schols 2015).

Huoltajat ovat lapsille esimerkkejä ja käyttäytymismallien antajia. Aikuisten tulisi yrittää pysyä kärryillä lastensa mediatodellisuudesta ja pohtia omaa mediatietoisuuttaan. Tällainen pohdinta auttaa huoltajia toimimaan tietoisemmin lapsensa mediakasvattajina ja lisää valveutuneisuutta mediaa kohtaan. (Niinistö & Ruhala 2006, 25.) Huoltajilla, joilla on vähemmän taitoa käyttää mediaa itse, voi olla vaikeampaa asettaa rajoja median käytölle tai keskustella mediasisällöistä kriittisesti lastensa kanssa verrattuna esimerkiksi huoltajiin, jotka ovat perehtyneet aiheeseen (Nikken & Schols 2015).

On tärkeää luoda tottumuksia, sopimuksia ja tarvittavia sääntöjä, mutta muistaa nauttia koko perheenä yhdessä median tuomasta ilosta ja hyödystä. Kodin antama kyseenalaistava, aktiivinen, valikoiva ja rakentava malli suojelee lasta median haitallisilta vaikutuksilta ja ohjaa lasta samalla aktiiviseen, myönteiseen, tiedostavaan ja valveutuneeseen median käyttöön. (Niinistö & Ruhala 2006, 25.) Median käyttö ja siihen liittyvä sosiaalinen vuorovaikutus huoltajien ja sisarusten kanssa tarjoaa tuen lapsen kehitykselle. Pienten lasten median käytössä tämä tarkoittaa, että kun lapsi on mediavälillä, vanhempien tulisi olla tukena ikätason mukaisesti. Tärkeää on myös huomioida oma median käyttö, koska se vaikuttaa lapsen median käyttöön. (Nikken & Schols 2015.)

Huoltajan mediankäytön malli heijastuu ja vaikuttaa lapseen. Tulisi pohtia median taustarakenteita eli sitä, miksi tiettyjä mediasisältöjä luodaan ja mikä on niiden pyrkimys. Lisäksi lapsen omaan mediatodellisuuteen olisi hyvä tutustua ja miettiä, kuinka paljon aikaa lapsella kuluu päivittäin median parissa. Lapsen mediankäytön taitoja tulisi kartoittaa ja selvittää millaisilla sivuilla lapsi vierailee. (Niinistö & Ruhala 2006, 25.)

Ei tule kuitenkaan liikaa keskittyä siihen, miten paljon lapsi viettää aikaa digilaitteiden parissa. Enemmän tulisi pohtia, millaista digilaitteen parissa vietetty aika on. Aikuinen saattaa kokea helpotukseksi sen, että asettaa lapselle tietyn aikarajan digilaitteen parissa ja kun tämä aika päättyy, laite otetaan pois. Aikuisen tulisi kellon tuijottamisen sijaan tutustua lapsen käyttämiin mediasisältöihin ja muistaa valvoa lapsen median käyttöä. Kellottaminen ei ratkaise yksinäisyyttään tai tylsyyttään pelaavan lapsen perimmäisiä ongelmia tai estä lasta kohtaamasta median negatiivisia puolia. Lapsen digilaitteiden parissa

vietettyä aikaa tulisi katsoa tilanteen mukaan. (Irisvik & Utriainen 2017, 18–19.) Keskeistä kuitenkin on, että lasten digitaalisten ja ei-digitaalisten kokemusten välillä säilyy kohtuullinen tasapaino (Kucirkova, Littleton & Kyparissiadis 2018).

4.2 Aikuisen tuki tunteiden säätelyssä

Aivojen etuotsalohkojen toiminta liittyy esimerkiksi päätöksen tekoon ja tunnereaktioiden kontrollointiin. Etuotsalohkot vastaavatkin itsesäätelytoiminnoista. Niiden avulla muokkaamme ajatteluamme, toimintaamme ja tunneilmaisuaamme tilanteisiin sopivaksi. Lapsen itsesäätely on vielä rakentumassa, koska etuotsalohkojen kypsyminen on kesken. Tämä näkyy esimerkiksi itsehillinnän vaikeutena, tunteiden räiskymisenä tai keskittymisen herpaantumisenä. Tämä on yksi syy siihen, miksi lapsi saattaa saada raivokohtauksen karkkihyllyn edessä, kun ei saa haluamaansa. (Moisala & Lonka 2019, 15.)

Lapsen itsesäätelytoiminnot vaikuttavat siihen, miten hän käyttää medialaitteita ja mediaa. Koukuttavat pelit ja sovellukset ovat houkuttelevia, ja niiden käyttöä saattaa olla vaikea hillitä omaehtoisesti. Mitä nuorempi lapsi on, sitä vaikeampaa hänelle on oman toimintansa ja impulssiensa hallitseminen. Tällöin aikuiselta saatu tuki, rajaaminen ja ohjaus ovat tärkeitä. Ei voi olettaa, että pieni lapsi osaa itse rajata omaa median käyttöään. (Moisala & Lonka 2019, 15.)

Television haitallisista vaikutuksista on käyty paljon keskustelua. Viimeaikaiset tutkimukset ovat yhdistäneet television katselun erilaisiin teemoihin; kuten väkivaltaisuuteen, aggressiiviseen käytökseen, unihäiriöihin, ylipainoisuuteen ja painajaisiin. Televisio-ohjelmien aiheuttamat pelkotilat lapsissa ovat yksi esiin nouseva teema. Suurella osalla länsimaiden alle kouluikäisistä lapsista onkin televisiopelkoja. Toimivaksi pelonhallintakeinoksi on koettu vanhemmilta saatu sosiaalinen tuki. Sillä tarkoitetaan sitä, että lapsi ei katso televisiosta tulevaa ohjelmaa yksin, vaan hänellä on mahdollisuus saada turvaa ja apua vanhemmalta. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 227.) Sosiaalinen tuki muodostuu mikrotason vuorovaikutuksellisista teoista vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 238). Sosiaalinen tuki ei ole vain yksilön kyky tai taito, vaan sosiaalinen ilmiö ihmisten välillä. Pelonhallinnan sosiaaliset keinot eivät palaudu vain aikuisen tai lapsen toimiin, vaan ne rakentuvat

toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 244.) Pelkoja voi vähentää vanhemman sisaruksenkin seura (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 230).

Yhdessä vanhemman kanssa katsoessa ohjelmaa lapsen pelko lievenee (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 228). Pelkkä vanhemman läsnäolo televisiota katsottaessa ei kuitenkaan riitä. Tärkeämpää on se, miten vanhemmat kommentoivat ohjelmia. Esimerkiksi vanhemman lapselle esittämät arviot ohjelmasta ja sen tapahtumista vähentävät tehokkaammin pelkoja kuin ohjelmantekoprosessissa kerrotut faktat. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 230.) Keskeistä tässäkin tapauksessa on lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 231).

Ensin tulee kuitenkin ymmärtää, millaista toimintaa television katselu on, jotta television synnyttämiä pelkoja voidaan ymmärtää. Empaattisen eläytymisen käsitteen avulla on voitu tarkastella televisionkatselua. Keskeistä eläytymisessä on, että katsojalla syntyy tunne, että hän on tilanteessa mukana eräänlaisena silminnäkijänä. Eläytymistä ei tule kuitenkaan sekoittaa samaistumiseen. Samaistumisen käsitteellä viitataan tilanteeseen, jossa katsoja asettuu tarinan hahmon rooliin ja toimii ja kokee tapahtumat hänen laillaan. Eläytyminen on empaattista. Siinä katsoja arvioi hahmoja näiden toimien perusteella ja asennoituu heihin arvioidensa mukaisesti. Tämän takia esimerkiksi tarinoiden rikollisiin asennoidutaan kielteisesti ja sankareihin myönteisesti. Empaattinen eläytyminen on siis suhtautumista tapahtumiin ulkopuolisena tarkkailijana, joka myötäelää tarinan henkilöiden vaiheita. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 231–232.)

4.3 Etäännyminen ja eläytyminen median käytön aikana

Etäännyttämisen käsitettä on tarjottu eläytymisen rinnalle ja esitetty, että näiden kahden vaiheen vuorottelusta muodostuu katselukokemus. Katsoja voi välillä tarinaa seuratessaan eläytyä juonenkäänteisiin ja välillä ottaa niihin etäisyyttä. Etäännyminen voi olla joko tahatonta tai tarkoituksellista. Tarkoituksellinen etäännyminen voi olla esimerkiksi sitä, että katsoja muistuttaa itseään katsovansa ohjelmaa ja tahaton sitä, että puhelin soi kesken katselun. Vuorovaikutuksen tasolla tapahtuva etäännyttäminen esimerkiksi lapsen nenän niistäminen kesken ohjelman, on toimiva keino lasten televisiopelkojen hallinnassa.

Lapsille tietoinen etääntyminen voi olla hankalaa. Heidän kokemusvarantonsa on aikuisiin verrattuna vähäisempi, ja siten vahvalle eläytymiselle on vähemmän esteitä. Se, että lapsi pelkää ei johdu lapsen kyvyttömyydestä ymmärtää fiktiivisyyden ja todellisuuden eroa sinänsä vaan empaattisesta eläytymisestä, jossa lapsi jää hetkellisesti tarinan lumoon eikä onnistu irrottautumaan tarinan maailmasta. Mediamaailman puolelle juututtaessa, ohjelma saattaa muuttua lapselle liian pelottavaksi. (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 231–245.)

Media on mukana pienten lasten elämässä monissa erilaisissa muodoissa. Se tarjoaa lapsille tunteiden paloa, viihdykettä ja tietoa esimerkiksi television tai puhelimien kautta. Median vaikutus ei kuitenkaan lopu siihen, kun televisio suljetaan, vaan mediassa esiintyvät hahmot voivat esiintyä lapsen pussilakanoissa, vaatteissa ja lapsen leikeissä. Usein lapsen suhde mediaan on ongelmaton ja käyttö kohtuullista, mutta media tuo haasteitakin pienten lasten kasvatukseen. Ymmärrys ja median sisältöjen tulkinta on lapselle rajallista ja hän tarvitsee tässä aikuisen ohjausta, jotta mediamaailma säilyy turvallisena. Lapsen elämään kuuluvat kielteisetkin tunteet. Lasta ei tarvitse suojella niiltä eikä niiden olemassaoloakaan saa kieltää. Aikuisen tulee kuitenkin huolehtia, että kaikki mediasisällöt ja sen aiheuttamat tunne-elämykset pysyvät lapsen kehitystasolle sopivina ja että lapsella on mahdollisuus tarvittaessa käsitellä median sisältöjä turvallisessa ympäristössä aikuisen kanssa. (Salokoski 2007, 76.)

4.4 Median kohtuullinen käyttö

Perheiden arki voi olla kiireistä ja välillä media toimii viihdyttäjänä ja lapsenvahtina, kun vanhemmat hoitavat kotiaskareita (Salokoski 2007, 83). Uusien älylaitteiden kuten tablettien omistaminen onkin yleistynyt perheissä ja sitä mukaa pienten lasten median käyttö (Antar 2019). Aikuisten kiire onkin merkittävä tekijä siinä, millaiseksi perheiden median käyttö määräytyy. Toisaalta pienet lapset katsovat innoissaan lastenohjelmia yksin, mutta aikuisten tulisi silti olla saavutettavissa ja tietoisia median sisällöistä, joiden parissa lapsi viettää aikaa. Kohtuullista käyttöä tulee valvoa ja sitä, ettei lapsi joudu kilpailemaan median kanssa aikuiselta saamastaan huomiosta kohtuuttoman paljon. (Salokoski 2007, 83.) Huoltajia kehoitetaan kannustamaan lapsiaan interaktiivisempaan toimintaan, joka auttaa edistämään asianmukaista aivojen kehitystä, kuten keskusteluja, ulkoilua, laulamista ja

lukemista vanhempiensa kanssa. Lukeminen ja ulkona leikkiminen ovat kaksi aktiviteettiä, jotka nähdään hyväksi aivojen terveille kehitykselle lapsuudessa. (Antar 2019.)

Jotkut tutkimukset ovat osoittaneet, että huoltajat saattavat ajatella lapsen käyttämää aikaa median parissa tauoksi itselleen tai, että he pitävät sitä tapana pitää lapsi rauhallisena. Esimerkiksi huoltajat saattavat sijoittaa television lastenhuoneeseen kahdesta syystä. Toinen on se, että huoltajat tai muut perheen jäsenet voivat tämän avulla katsoa omia ohjelmia niin sanotusta ”pää” televisiosta ja toiseksi television on nähty toimivan lastenvahdina, jotta vanhemmat voivat tehdä esimerkiksi kotitöitä. Todennäköistä on, että vanhemmat, jotka pitävät mediavälineitä lasten rauhoittamisen välineenä, antavat todennäköisemmin pienten lasten katsoa esimerkiksi televisiota pidempään päivän aikana. (Antar 2019.)

Television katselu on kuitenkin vähentynyt erilaisten uusien digilaitteiden myötä. Tällä on hyvät ja huonot puolensa. Kukin perheessä tuijottaa omaa laitettaan ja aikuinen voi vaikuttaa poissaolevalta katsellessaan omaa ohjelmaansa yksin esimerkiksi puhelimellaan. Etenkin sosiaalinen media koukuttaa ja sen syövereihin on helppo kadota ja näin laite voi viedä aikuisen huomion lapsilta. Aikuisen tuleekin muistaa, että lapsi ei selviä ilman katsetta, kun taas ystävä Facebookissa selviää hyvin ilman tykkäystä. Paras keino opettaa lasta median käytössä onkin oma esimerkki. (Irisvik & Utriainen 2017, 28–29.)

Muita mahdollisia kielteisiä median vaikutuksia ovat esimerkiksi epäsäännölliset nukkumistavat, käyttäytymisongelmat, keskittymisongelmat, kielteiset vaikutukset sosiaalistumiseen ja kielen kehitykseen sekä lisääntynyt aika, jonka pienet lapset viettävät näyttöjen äärellä. Joissakin tutkimuksissa on keskusteltu lisäksi siitä, että media kuten televisio, videot ja elokuvat voivat luoda kognitiivisen rajoituksen, jossa nuorten katsojien on vaikea ymmärtää muiden henkisiä näkökulmia. Lapsilla on taipumus suurempaan median käyttöön, mitä enemmän huoltajat käyttävät medialaitteita. (Antar 2019.)

Kohtuullinen median käyttö ei aiheuta lapsissa passiivisuutta. Median käyttöön voi tulla riippuvaiseksi vain, jos käytölle ei aseta minkäänlaisia rajoja. Kun median käytölle ei ole rajoituksia ja käyttö on jatkuvaa, se vie aikaa muulta lapselle tärkeältä tekemiseltä kuten leikiltä ja ulkoilulta. Esimerkiksi liiallinen pelaaminen saattaa aiheuttaa fyysisiä oireita, kuten selkä-, niska- ja hartiakipuja sekä silmä- ja pääsärkyä. Riippuvuus häiritsee lapsen

sosiaalisia suhteita ja arkirutiineista selviytymistä. Itsehillintä voi kadota ja tulla jatkuvia riitoja huoltajien kanssa median käytöstä. Median parissa vietetty aika on pois aidoista vuorovaikutustilanteistakin. (Salokoski 2007, 83.)

Monille pienistä lapsista medialaitteen käyttö voi olla haastavaa, mutta moni on silti motivoitunut jatkamaan medialaitteen käyttöä. Huoltajia kuitenkin kehoitetaan olemaa altistamatta alle 2-vuotiaita lapsiaan television katselulle ja rajoittamaan yli 2-vuotiaiden lasten television katselun korkeintaan kahteen tuntiin päivässä. (Antar 2019.) Lapset tarvitsevat rajoja, jotta heille syntyy tunne turvallisuudesta. Se, että lapsi oppii varhain media-laitteiden käytön ei luo lapselle turvallista kasvuympäristöä. Rajojen asettaminen lapsille on aikuisen velvollisuus. (Salokoski 2007, 84.)

Alle kolmevuotiaiden lasten äylaitteiden käyttöä ei ole vielä ehditty tutkia paljoa ja asiantuntijoiden käsitykset digitalisaation haitoista ja eduista saattavat poiketa toisistaan. Tämän takia huoltajan tulee pohtia, mikä on juuri omalle lapselle ja perheelle sopiva toimintamalli. (Irisvik & Utriainen 2017, 12.)

5 TOIMINNALLISEN VANHEMPAINILLAN KUVAUS

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja toteutettu yhdessä yhteistyötahoni, Päiväkoti Kanavan, kanssa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotoksena kehittyy aina jokin konkreettinen tuote tai tapahtuma eli produkti (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51). Produkti voi olla esimerkiksi jonkin tapahtuman tai tilaisuuden suunnittelu ja järjestäminen. Tämän opinnäytetyön kohdalla se oli suunnittelemani, toteuttamani ja arvioimani vanhempainilta, johon suunnittelin mallinnuksen. Toiminnallinen opinnäytetyö on kaksiosainen kokonaisuus, joka sisältää toiminnallisen osuuden ja opinnäytetyöraportin eli opinnäytetyöprosessin dokumentoinnin ja arvioinnin. Toiminnallinen opinnäytetyöni sisältää lisäksi teoreettisen viitekehysosuuden, joka pohjautuu ammattiteorialle ja sen tuntemukselle. (Monimuotoiset opinnäytetyöt 2019.)

Ollessani harjoittelussa päiväkotiki Kanavassa keväällä 2019 pääsin osallistumaan kokoukseen, jossa käsiteltiin mediakasvatusta. Mediakasvatus, sen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa sekä perheiden median käyttö kiinnosti varhaiskasvatushenkilöstöä. Mediakasvatus oli lisäksi listattu yhdeksi päiväkodin tulospalkkiotavoitteista. Lasten median käyttö kiinnosti myös huoltajia ja tämä varmisti minulle lopullisesti opinnäytetyöni aihevalinnan.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida toiminnallinen vanhempainilta päiväkotiki Kanavan alle kolmevuotiaiden ryhmien huoltajille ja varhaiskasvatushenkilöstölle. Vanhempainillan tarkoituksena oli tarjota tietoa alle kolmevuotiaiden lasten mediakasvatuksesta, median käytöstä, mitä on media alle kolme vuotiaille, aikuisen tuen tärkeydestä lapsen median käytössä sekä miten aikuinen voi olla lapsen mediankäytön tukena.

Opinnäytetyön ja sitä kautta vanhempainillan tavoitteina oli kannustaa huoltajia ja päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstöä yhteiseen keskusteluun sekä jakaa että rakentaa

käsityksiä pienten lasten median käytöstä ja mediakasvatuksesta. Vanhempainillan tavoite oli lisäksi saada vertaiset eli huoltajat kohtaamaan toisensa ja varhaiskasvatushenkilöstön illan aiheen parissa. Tämän lisäksi tavoitteena oli antaa tietoa huoltajille ja päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstölle alle kolmevuotiaiden lasten mediakasvatuksesta ja aikuisen tuen tärkeydestä lapsen median käytössä. Tavoitteena oli lisäksi luoda mallinnus mediakasvatuksesta, jota päiväkoti voi hyödyntää tulevissa vanhempainilloissa. Tekeväni mallinnus jää päiväkodin käyttöön.

5.2 Toimintaympäristö ja kohderyhmä

Toimintaympäristönä opinnäytetyössäni toimii päiväkoti Kanava. Olen saanut päiväkodin johtajalta luvan käyttää päiväkodin nimeä työssäni. Yksikön keskeiset teemat ovat luonto, luovuus ja liikunta. Uutena teemana on tiedekasvatus. Oppimisympäristöt tukevat keskeisiä teemoja ja suovat lapselle mahdollisuuksia keskittyneeseen toimintaan, rauhoittumiseen ja rentoutumiseen. Päiväkoti sijaitsee Helsingissä Aurinkolahdessa, jossa on hyvät puitteet laadukkaalle varhaiskasvatukselle. (Auringonpilkku-Kanavan varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma 2019-2020, 4–22.)

Kanavassa toimitaan lapsilähtöisesti ja leikillisuus on heidän toimintansa lähtökohtana. Leikkitilanteet ovat oppimistilanteita, joissa voi harjoitella tärkeitä taitoja liittyen sosiaaliseen, vuorovaikutuskykyyn ja tunnetaitoihin. Hyveinä kannustavuus, reiluus ja ystävällisyys sekä luonto -ja positiivinen pedagogiikka ovat vahvasti osa Kanavan arkea. Heidän tavoitteensa on vaalia lapsen ainutkertaista ja ainutlaatuista lapsuutta. Oppiva yhteisö on heidän toimintakulttuurinsa ytimenä. (Auringonpilkku-Kanavan varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma 2019-2020, 4.)

Kanavassa on esikouluryhmiä, joissa osassa painotetaan englantia ja luonnossa kotonaan -toimintaa. Osissa ryhmistä, joissa on 3–5-vuotiaita painotetaan myös luonnossa kotonaan -toimintaa. Ryhmiä, joissa on 1–3-vuotiaita on kaksi, joista toinen painottaa luonnossa kotonaan -toimintaa. Päiväkoti Kanava koostuu kolmesta eri rakennuksesta. Kanava sijaitsee koulun kanssa samassa rakennuksessa. Kanava 2 ja 3 ovat erillisiä paviljonkirakennuksia suurella päiväkotipihalla. (Helsingin varhaiskasvatus. Päiväkoti Kanava.)

Toimintasuunnitelmassaan päiväkotiki Kanava on huomionnut monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen. Kanavan toimintaympäristö tukee monilukutaidon edistämistä. He käyttävät eleitä, kuvia ja tukiviittomia viestien välittämiseen ja vahvistamiseen. Ryhmissä on käytössä älypuhelimet ja Ipadit, lisäksi yksiköistä löytyy pöytäkoneet. Lapsi voi yhdessä aikuisen kanssa käyttää näitä medialaitteita. Ryhmillä on lisäksi Instagram-tilit, sähköposti sekä puhelimet viestimisen välineinä. Lapset pääsevät osallisiksi dokumentointiin. (Auringonpilkku-Kanavan varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma 2019-2020, 11.)

Kanavassa mediakasvatus näkyy monella tavalla. Varhaiskasvatushenkilöstö hyödyntää toimintansa suunnittelussa lasten peleihin, mediaan ja sovelluksiin liittyviä mielenkiinnonkohteita (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 21). He yhdistävät liikunta- tuokioon median käytön esimerkiksi kuuntelemalla musiikkia älylaitteelta. Ryhmät voivat katsoa tietokoneelta erilaisia lasten satuja, joita käydään viikon aikana yhdessä läpi. Varhaiskasvatushenkilöstö on huomionnut lasten suosikkiohjelmat ja niissä esiintyvät hahmot lasten syntymäpäiväkorteissa ja leikeissä. Lisäksi he tekevät retkiä kirjastoon ja lukevat sieltä lainaamiaan kirjoja esimerkiksi ennen päiväunia. (Emma Tuononen, henkilökohtainen tiedonanto 1.4.2019.) Kirjastot ovatkin osa varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä ja esimerkki kulttuuripalvelusta, minkä kanssa tehtävä yhteistyö tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 35). Se on peruspalvelu, jonka rooli on mediakasvatuksessa arvostettu. Poliitiikan tavoitteissa todetaankin, että kansalaisten tasavertaisuus verkkopalveluiden käytössä paranee kirjastojen ansiosta ja lasten media- ja informaatiolukutaito paranevat. Kirjasto on kohdistettu kaikille ikäryhmille ja tukee etenkin lasten medialukutaidon kehittymistä. (Pääjärvi & Palsa 2015.)

Opinnäytetyöni kohderyhmänä olivat huoltajat, alle kolmevuotiaiden ryhmien varhaiskasvatushenkilöstö ja päiväkodin johtaja. Loiskeiden ryhmässä on yhteensä 12 lasta joista 10:llä on kaksi huoltajaa kotona ja kahdella lapsista on yksi huoltaja. Suomen lisäksi eri kulttuuritaustoja ja kieliä on viisi. Pesaroiden ryhmässä on yhteensä 11 lasta ja jokaisella on kaksi huoltajaa. Viidellä heistä on äidinkielenään muu kuin suomi.

Iltaan osallistui yhteensä 12 huoltajaa. Loiskeiden ryhmästä perheitä saapui paikalle viisi, joista yhdestä tuli kaksi huoltajaa ja kolme tuli yksin. Loiskeiden ryhmän

varhaiskasvatushenkilöstöstä paikalle saapui ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa.

Pisaroiden huoltajista paikalle saapui yhteensä kuusi perhettä, joista yhdestä tuli kaksi huoltajaa. Yhteensä huoltajia tuli seitsemän. Varhaiskasvatushenkilöstöstä paikalle saapui ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Päiväkodin johtajakin osallistui vanhempainiltaan. Näin ollen paikalla oli lisäksi 19 osallistujaa.

5.3 Vanhempainillan suunnittelu

Vanhempainillan suunnittelun aloitin 2019 helmikuussa ja tarkoitukseni oli, että vanhempainilta olisi pidetty 2019 keväällä. Olin tuolloin tekemässä harjoitteluani päiväkotia Kanavan Loiskeiden ryhmässä. Suunnittelin iltaa yhdessä Loiskeiden varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Aikataulumuutosten ja oman ohjaavan opettajani ehdotuksesta päätimme Loiskeiden opettajan kanssa siirtää vanhempainillan syksyille. Syksyllä ryhmien varhaiskasvatushenkilöstö vaihtui, ja tästä johtuen työelämätahoni ryhmän opettaja vaihtui. Keskustelin vanhempainillasta päiväkodin johtajankin kanssa ja hän oli erittäin innostunut konseptista sisältöineen.

Aikataulumuutosten ja uuden työelämätahon opettajan vaihdon takia alkuperäinen suunnitelmani muuttui. Työelämätaho halusi saada mahdollisimman monta huoltajaa paikalle ja suunnittelemani vanhempainilta yhdistettiin ryhmien oman syksyn ensimmäisen vanhempainillan kanssa. Työelämätaho ehdotti myös toisen ryhmän huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön mukaanottoa. Päätimme yhteisesti pitää vanhempainillan Loiskeiden ja Pisaroiden ryhmän huoltajille, varhaiskasvatushenkilöstölle sekä päiväkodin johtajalle.

Viikkoa ennen vanhempainiltaa kävin laittamassa molempien ryhmien seinälle ilmoituksen tulevasta illasta. Ilmoituksessa kerroin, mitä ilta tulee sisältämään ja siinä oli kolme kysymystä. Kysymyksillä halusin, että huoltajat miettivät ja pohtivat, miten media näkyy heidän arjessaan. Vein varhaiskasvatushenkilöstöllekin tiedotteen ja olimme puhuneet vanhempainillasta sähköpostitse. Ryhmien varhaiskasvatushenkilöstö oli omissa viikkotiedotteissaankin ilmoittanut huoltajille tulevasta vanhempainillasta.

Sovimme, että ilta aloitettaisiin yhteisellä osallistavalla keskustelulla mediakasvatuksesta, jonka jälkeen esittäisin tekemäni mallinnuksen. Huoltajilla ja varhaiskasvatushenkilöstöllä olisi mahdollisuus esittää kysymyksiä esitykseni aikana. Tarkoituksena oli pitää rento ja avoin tunnelma. Lopuksi huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstö saisivat kysyä lisää kysymyksiä ja jakaa ajatuksiaan illan aiheesta. Keräisin lopuksi palautteen illasta tekemilläni palautelomakkeilla.

Vanhempainillassa suunnittelin käyttäväni ryhmäkeskustelua. Ryhmäkeskustelun erityinen anti on sekä kuulla että jakaa ajatuksia. Ryhmässä voi huomata, miten mielipiteitä perustellaan ja esitetään, miten neuvotellaan näkemyksistä ja ilmaistaan erimielisyyksiä sekä miten päästään jaettuun ymmärrykseen keskustelun aiheesta. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 111.) Kutsuin huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteiseen vanhempainiltaan käsittelemään ennalta päätettyä aihetta. Tätä tapaa on suomenkielisissä teksteissä kutsuttu usein nimellä *fokusryhmä*. Tämä termi painottaa keskittymistä tiettyyn puheenaiheeseen hieman enemmän kuin ryhmäkeskustelunimitys. Ero ryhmähaastattelun ja ryhmäkeskustelun välillä on se, että ryhmähaastattelua pidetään enemmän tutkijan ohjaamaksi, kun ryhmäkeskustelussa yritetään korostaa ryhmän sisäistä vuorovaikutusta. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 112.)

Suunnittelin ohjaavani keskustelua, tukien samalla ryhmän vuorovaikutusta. Halusin päästä selvittämään esimerkiksi sitä, millaisia ajatuksia illasta tulisi esille. Mielenkiintoista voisi olla huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön välinen keskustelu, syntykö sitä lyhyessä ajassa sekä millaisia ajatuksia heissä aihe herättää. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 113.) Haasteena pidin tässä vaiheessa sitä, että yhteiselle keskustelulle ei ollut varattu paljoa aikaa.

Ryhmäkeskustelussa suunnittelin olevani enemmän sivustaseuraaja, sillä huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstö saattaisivat keskustella enemmän keskenään ja kommentoida toistensa näkökantoja. Suunnittelin suuntaavani heidän keskusteluaan siten, että jokaisen ajatukset ja käsitykset tulevat kuulluiksi ja tukea heidän keskinäistä vuorovaikutustaan. Suunnitteluvaiheessa tuli ottaa huomioon, että ei ole aina helppoa saada aikaan moninaista keskustelua ihmisten välillä ja, että huoltajilla ja varhaiskasvatushenkilöstöllä voi olla vahvoja mielipiteitä aiheesta. On mahdollista, että he tuovat erimielisyyttään vahvasti

esiin. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvaori 2017, 114.) Tavoitteena oli saada keskustelua aikaiseksi ja vertaiset kohtaamaan toisensa tärkeän asian parissa

5.4 Vanhempainillan mallinnuksen luominen

Tein vanhempainiltaa varten mallinnuksen, jossa kerroin tärkeimmistä käsitteistä, media- kasvatuksesta, mitä on media alle 3-vuotiaalle, varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä siitä, miten aikuinen voi olla lapsen tukena mediamaailmassa. Valitsin nämä teemat mallinnukseen perehdyttyäni perusteellisesti mediakasvatukseen ja sen tärkeyteen. Halusin tehdä iltaan mallinnuksen opinnäytetyöni aiheesta, jotta voin jättää sen päiväkodille käyttöön ja siinä tulisi esiin opinnäytetyöni keskeisimmät asiat lyhyesti ja selkeästi. Lisäksi käänsin mallinnuksen englanniksi, jotta englantia puhuvat huoltajat voisivat hyötyä siitä. Mallinnus tukee lisäksi omaa tulevaa työtäni varhaiskasvattajana.

Suunniteltuani mallinnuksen lähetin sen ohjaavalle opettajalleni ja työelämätaholle tarkistettavaksi. Molemmat hyväksyivät mallinnuksen sisällön eikä työelämätaho kokenut tarvitsevänsä siihen mitään lisää. Mallinnukseen otin tietoa kirjoittamastani teoriaosuudesta. Koen mallinnuksen olevan puhutteleva ja sisältävän tärkeitä huomioita.

Saatuani mallinnuksen valmiiksi testasin sen toimivuutta ja ymmärrettävyyttä henkilöillä, joilla oman lapsen kautta on kokemusta mediakasvatuksesta sekä henkilöillä, joilla ei ole omia lapsia tai kokemusta kasvatusta tai sosiaalialalta. Sain heiltä erilaisia näkökulmia mallinnukseeni ja saadun palautteen perusteella täydensin mallinnusta. Mallinnuksen esittely antoi varmuutta vanhempainiltaa varten.

5.5 Vanhempainillan toteutus

Pidin vanhempainillan 17.09.2019 klo: 17-17.45. Paikalle saapui minun lisäksi yhteensä 12 huoltajaa, päiväkodin johtaja ja kuusi varhaiskasvatuksen työntekijää yhteensä Loiskeiden ja Pesaroiden ryhmistä. Toteutin vanhempainillan Kanava 1:ssä Laineiden ryhmätiloissa. Huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstö istuivat kahden pöydän ääressä ja tarjolla oli kahvia, teetä ja leipää. Järjestelimme tilan yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Loiskeiden ja Pisaroiden ryhmien varhaiskasvatushenkilöstö laittoivat kattauksen. Olin apuna järjestelyissä.

Illan alussa esittäydyin yhdessä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa ja kerroimme, mitä ilta tulee sisältämään. Ennen aloitustani vanhemmat saivat hakea syötävää ja juotavaa. Tuohon meni noin kymmenen minuuttia. Kaikkien ollessa valmiita kerroin tarkemmin illan aiheesta ja itsestäni. Tämän jälkeen yritin osallistaa huoltajia ja varhaiskasvatushenkilöstöä yhteiselle keskustelulle. Kysyin heiltä, mitä heille tulee mieleen mediakasvatuksesta ja tietävätkö he mitä se tarkoittaa. Yksi varhaiskasvatushenkilöstöstä vastasi tähän, mutta vielä tässä kohtaa keskustelu ei mennyt pidemmälle, joten aloitin mallinnukseni esittämisen. Aloitin esitykseni käsitteiden määrittelyllä ja jatkoin kertomalla mediakasvatuksesta. Tämän jälkeen kerroin, mitä media on alle 3- vuotiaille ja mitä on varhainen vuorovaikutus. Esitykseni aikana kysyin, että herääkö kenelläkään kysymyksiä, mutta kaikki kuuntelivat intensiivisesti. Lopuksi kerroin, miten aikuinen voi olla lapsen tukena mediamaailmassa ja tämän jälkeen jatkoimme yhteisellä keskustelulla. Esitykseni kesti 15 minuuttia.

Esitykseni jälkeen kysyin, että heräsikö kenelläkään ajatuksia tai kysymyksiä illan aiheesta. Aluksi huoltajia jännitti osallistua keskusteluun, mutta yksi varhaiskasvatushenkilöstöstä otti kantaa aiheeseen. Hänellä oli erittäin vahvat mielipiteet ja hän kyseenalaisti, että tarvitseeko alle kolmevuotiaan käyttää medialaitteita ollenkaan kotona. Hän koki erittäin tärkeäksi, että huoltajien ja lasten välinen yhteinen aika päiväkotipäivän jälkeen ei painottuisi medialaitteiden parissa.

Lopulta myös huoltajat uskalsivat osallistua keskusteluun ja esittää kysymyksiä minulle, mihin vastasin parhaani mukaan. Saimme hyvää yhteistä keskustelua aikaiseksi siitä, että onko sallittavaa antaa lapselle älylaite siksi aikaa, että huoltaja saa hoidettua asiansa, esimerkiksi asioitua kaupassa. Huoltajat eivät niinkään kertoneet omia ajatuksiaan asioista vaan enemmän esittivät kysymyksiä. Kävimme keskustelua lisäksi siitä, miten lasten median käyttöön tulisi suhtautua, kun perheessä on eri-ikäisiä lapsia. Tähän oma kommentini oli, että on hyvä muistaa, että eri ikäisillä lapsilla on erilainen tuen tarve median käytössä, sillä mediasisältö on erilaista.

Puhuessani osallistujille olin kannustava ja painotin sitä, että ei tarvitse tuomita itseään, jos välillä itse käyttää älylaitetta tai jos lapsi on jonain päivänä paljon laitteiden parissa. Tulisi vain muistaa, että aikuisen tai lapsen median käyttö ei saa olla pois lapselle tärkeistä asioista. Lapselle voi ikätason mukaisesti kertoa, miksi huoltaja katsoo esimerkiksi puhelinta. Kohtuullisuus tulee huomioida kaikessa, oli se sitten median käyttöä, liikuntaa tai herkkujen syöntiä.

Yhteiseen loppukeskusteluun aikaa kului 15 minuuttia. Illan lopuksi keräsin osallistujilta palautteen illasta. Ilta kesti kokonaisuudessaan 45 minuuttia. Osa huoltajista sekä varhaiskasvatushenkilöstöstä antoivat positiivista palautetta henkilökohtaisesti. Yksi huoltajista totesi, että illan aihe on puhutteleva ja ajatuksia herättävä. Kaiken kaikkiaan ilta oli onnistunut. Sekä huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstö vaikuttivat tyytyväisiltä.

6 VANHEMPAINILLAN ARVIOINTI

6.1 Huoltajien palaute

Neljä ensimmäistä palautelomakkeen kysymystä olivat suljettuja kysymyksiä ja kaksi viimeistä olivat avoimia kysymyksiä. Palautekyselylomake on liite numero viisi. Keräsin palautelomakkeet illan lopuksi ja tuloksien arviointi on tehty näiden perusteella. Vanhempainiltaan tekemästäni palautelomakkeesta selvisi, että kaikki 12 huoltajaa olivat sitä mieltä, että saivat tarpeellista tietoa lasten median ja digilaitteiden käytöstä. Huoltajista 6:lle eli puolelle vanhempainillassa saamansa tieto oli uutta.

Huoltajista 4 oli sitä mieltä, että osallistujien kesken oli erimielisyyttä ja 8 huoltajan mielestä osallistujien kesken ei ollut erimielisyyttä koskien lasten median ja digilaitteiden käyttöä. Vanhempainillassa saamastaan tiedosta, miten olla lapsen median ja digilaitteiden käytön tukena oli hyötyä 11:sta huoltajalle ja 1 huoltajista oli sitä mieltä, ettei tiedosta ollut hyötyä.

Huoltajilta tuli paljon ideoita siihen, mistä asioista mahdollisesti tulevissa vanhempainiloissa voisi keskustella. Osa huoltajista kommentoi illan teemaa tässä kohtaa. Keskeisintä huoltajien palautteessa olivat halu yhteiseen keskusteluun ryhmissä sekä kiinnostus siihen, miten mediaa käytetään päiväkodissa ja miten sopia yhteisistä median käytön rajoista muiden perheiden kanssa. Alla muutama palautelomakkeissa ollut huoltajien kommentti.

Pinnalle nousi vastakkainasettelu siitä, miten älylaitteiden käyttö nähdään. Pidin esityksen positiivisesta näkökulmasta älylaitteiden hyödyntämiseen-kritiikki oli jo tiedossa 😊

Kiinnostava aihe noin ilmiönä ylipäätään.

Pienryhmissä voisi keskustella aiheesta ja jakaa ajatuksia.

Millä tavoin mediakasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa (eli PK:ssa)?

Miten muilla hoidetaan asia kotona? Millaisia rajoituksia jne?

Esim. Minkä ikäisenä on hyvä antaa lapselle oma laite, miten sopia lapsiperheiden yhteisistä rajoista perheiden välillä?

Huoltajilta saatu palaute oli pääosin positiivista. Illan jälkeen sain osalta huoltajista lisäksi suullista palautettakin ja he olivat erittäin tyytyväisiä illan aiheeseen. Osa huoltajista tuli sanomaan, että oli tärkeää puhua mediakasvatuksesta. Suurin osa huoltajista jätti vastamatta viimeiseen kysymykseen. Vastauksista voi kuitenkin huomata, että osa ei jäänyt kaipaamaan mitään erityistä ja, että ilta oli mielenkiintoinen. Käydessämme avointa keskustelua illan aiheesta vastasin joihinkin huoltajien esittämiin kysymyksiin viitaten median käyttöön tehtyihin tutkimuksiin. Yksi huoltajista jäi kaipaamaan dataa tutkimusten takana. Tämä data löytyy opinnäytetyöstäni, joka jää huoltajillekin nähtäväksi. Alla lisää huoltajien kommentteja.

Hyviä juttuja! En jäänyt kaipaamaan mitään erityisesti.

En mitään, ilta oli mielenkiintoinen, mukava että keskusteluakin tuli.

Dataa tutkimusten takana.

6.2 Ryhmien varhaiskasvatushenkilöstön ja johtajan palaute

Varhaiskasvatushenkilöstön vastauksista palautelomakkeen kysymyksiin selvisi, että jokainen heistä sai mielestään tarpeellista tietoa koskien lasten median ja digilaitteiden käyttöä. Vanhempainillassa saatu tieto oli uutta 4:lle varhaiskasvatushenkilöstöstä ja 3:lle tieto ei ollut uutta. Varhaiskasvatushenkilöstöstä 2 oli sitä mieltä, että illan aikana oli erimielisyyttä koskien lasten median ja digilaitteiden käyttöä ja 5 oli sitä mieltä, että illan aikana ei ollut erimielisyyttä koskien lasten median ja digilaitteiden käyttöä. Kaikki varhaiskasvatushenkilöstöstä olivat sitä mieltä, että saamastaan tiedosta illan aikana on hyötyä siihen, miten olla lapsen median ja digilaitteiden käytön tukena.

Varhaiskasvatushenkilöstö haluaisi lisäksi tietää perheiden median käytön käytännöistä, mitä sovelluksia voisi hyödyntää kasvatuksessa ja lisäksi kuulla enemmän vanhempien huolen ja innostuksen aiheista koskien median käyttöä. Alla varhaiskasvatushenkilöstön kommentteja.

Perheiden käytännöistä koskien lasten median käyttöä.

Mitä sovelluksia alle 3v:lle, joita hyödyntää kasvatuksessa?

Kotien käytännöistä, kunkin vanhemman omista ajatuksista, huolista, innostuksen aiheista.

Illalta henkilöstö jäi kaipaamaan yhteistä keskustelua aiheen parissa, jos ilta olisi keskittynyt vain tähän aiheeseen. Tämä selvisi heidän palautelomakkeensa vastauksista. Valittavasti yhteiselle keskustelulle ei ollut aikaa tarpeeksi, sillä vanhempainilta jatkui vielä osuuteni jälkeen. Henkilöstöstä osan mielestä esitys oli kuitenkin selkeä ja mielenkiintoinen sekä toi esille kaiken tarpeellisen. Alla muutama varhaiskasvatushenkilöstön kommentti.

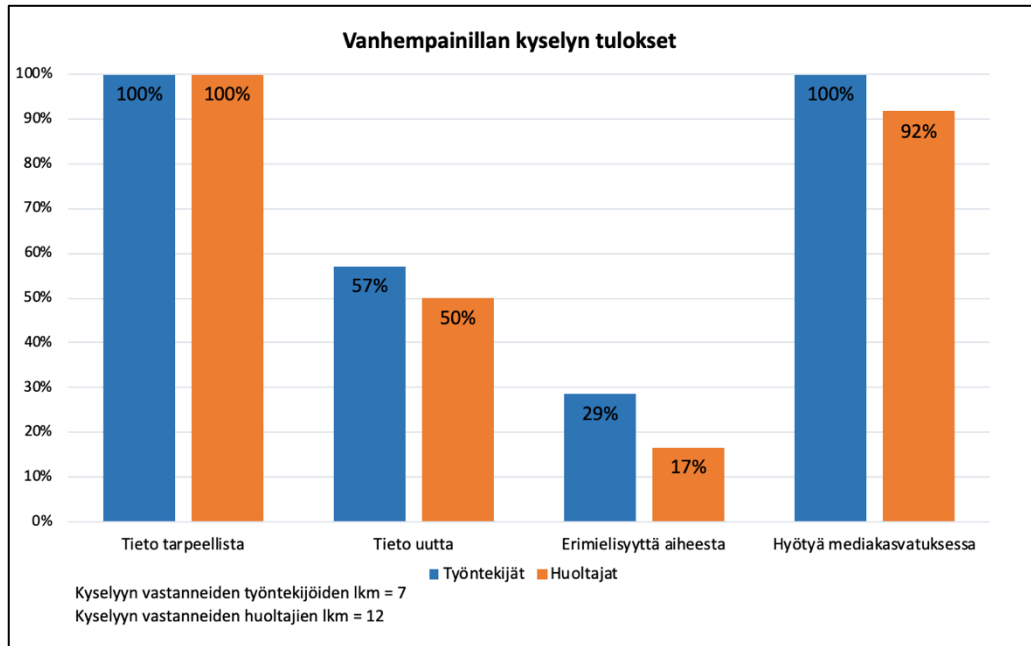
Tämä oli ihanaa, ehkä joku pienryhmätyö olisi ollut mahdollinen, jos ilta olisi ollut vain tähän keskittyvä, eikä illassa olisi ollut vielä muuta ekaan syksyn vanhempainiltaan liittyvää.

Selkeä ja mielenkiintoinen kokonaisuus.

Enemmän keskustelua, mutta ehkä ajatuksia heräsi vastaisen varalle kuulojoilla.

Päiväkodin johtaja oli innoissaan opinnäytetyöni aiheesta ja mielissään, että tulin pitämään mediakasvatus aiheisen vanhempainillan. Hän kehui iltaan tekemääni mallinnusta ja kehotti pitämään esitystä muissa päiväkodeissa, jos tähän tulisi mahdollisuus.

Halusin saada osallistujien vastaukset neljään ensimmäiseen kysymykseen selkeästi esille. Tämän takia tein kuvaajan, missä olen kertonut prosentteina osallistujien vastaukset. Alla olevasta kuvaajasta voi huomata varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajien vastaukset lomakkeen neljään ensimmäiseen kysymykseen.

Kuvaaja 1 – Vanhempainillan kyselyn tulokset

6.3 Itsearviointi

Vanhempainilta onnistui mielestäni hyvin, vaikka jäikin hieman lyhyeksi. Olin valmistautunut mallinnuksen esittämiseen ja perehtynyt sen sisältöön, mikä välittyi kuulijoille. Tekemäni mallinnus oli selkeä ja sisältö kattava. Diat olivat helposti luettavissa eivätkä sisältäneet liikaa tekstiä. Osallistujien oli helppo seurata diojen kulkua ja keskittyä samalla puheeseeni. Täydentäisin mallinnusta kuitenkin jatkoa ajatellen. Kokemani perusteella lisäisin mallinnukseeni opinnäytetyöni teoriaosuudesta mediavanhemmudesta, mentalisaatiosta sekä siitä, miten lapsi on median tuottajana. Toisin enemmän esille lapsen osallisuuden tärkeyttä. Varhaiskasvatuksen tehtävä onkin tukea lasten kehittyviä osallistumisen taitoja (Varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 26).

Koen esiintymisen olevan yksi vahvuksistani. Olisin kuitenkin voinut yrittää osallistaa huoltajia ja henkilöstöä enemmän yhteiselle keskustelulle. Varsinkaan huoltajat eivät aluksi aikoneet osallistua yhteiseen keskusteluun. Illan loppua kohden huoltajat kuitenkin alkoivat keskustella avoimemmin, kun yksi huoltajista esitti kysymyksen. Minulle jäi tunne, että ilta oli tarpeen.

Olin erittäin keskittynyt illan osuuteeni. Unohdin laskea tarkan osallistujamäärän, koska ajattelin sen näkyvän palautteen määrästä. Ensimmäistä kertaa käydessäni lomakkeita läpi, tein sen kiireellä ja minulla oli mennyt kaksi henkilöstön palautetta huoltajien palautteiden sekaan. Onneksi huomasin tämän ja sain korjattua kuvaajan ja tekstini. Tästä opin, että ensi kerralla osallistujien määrä olisi hyvä laskea illan alussa. Palautelomakkeeseen olisi ollut hyvä merkitä kohta, mihin osallistuja voi rastita, onko huoltaja vai henkilöstöä. Vanhempainillassa laitoin palautteet vain omiin pinoihin, mihin merkkasin, oliko kyseessä huoltaja vai henkilöstöä. Kyselyn olisi voinut tehdä myös nettikyselynä, mutta koin helpommaksi tehdä paperisen kyselylomakkeen, koska osallistujamäärä ei ollut niin suuri. Sekä jälkeinpäin täytettävä nettipalaute saattaa helpommin jäädä tekemättä.

Vanhempainillan toteutuksesta olisi ollut hyvä kirjoittaa heti illan päätyttyä ja esimerkiksi äänittää illan keskustelu. Kaikki olisi ollut tuoreessa muistissa ja jos illan olisi äänittänyt, niin vanhempainillan keskusteluun olisi voinut palata myöhemmin. Tämä olisi helpottanut kirjoittamista. Toki äänittämiseen olisi pitänyt hakea lupa erikseen.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Aloitin opinnäytetyöprosessin 2018 keväällä. Tuolloin mietin opinnäytetyöni aihetta, joka vaihtui muutaman kerran. Aiheen valinta ei ollut aluksi helppoa, sillä minulla oli monta aihetta, jotka kiinnostivat minua. Halusin opinnäytetyöni pääpainon pysyvän huoltajien ja kasvattajien tietoisuuden lisäämisessä mediakasvatuksesta. Koen, että huoltajien ja kasvattajien ollessaan tietoisia mediakasvatuksesta he pystyvät olemaan paremmin lapsen kehityksen ja oppimisen tukena. Tuen ollessa riittävän aikaista ja oikein kohdennettua voidaan edistää lapsen oppimista, hyvinvointia ja kehitystä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 54). Tiesin myös, että haluan opinnäytetyöni olevan toiminnallinen, sillä koen vahvuudekseni vuorovaikutuksen muiden kanssa. Sosionomin kompetensseissakin mainitaan, että sosionomin tulee osata luoda ammatillinen vuorovaikutussuhde (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2).

Päädyin valitsemaan aiheekseni mediakasvatuksen, sillä tavoittelen varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä ja mediakasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Halusin työni painottuvan alle kolmevuotiaiden median käyttöön, sillä koen ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen tärkeänä. Sosionomina minun tulee osata soveltaa ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmia (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2).

Alussa pohdin, että tulenko löytämään tarpeeksi tietoa alle kolmevuotiaiden median käytöstä, koska mediakasvatus on tuore tema, mutta olin motivoitunut. Oma kantani median käytöstä on kriittinen ja työn edetessä jouduin muistuttamaan itselleni, että minun tulee olla asian suhteen objektiivinen. Tämä toi oman haasteensa kirjoittamiseen. Koen mediakasvatuksen olevan tärkeää monella eri työkentällä niin varhaiskasvatuksessa kuin esimerkiksi ikäihmisten parissa. Suomessa onkin paljon eri sektoreita ja aloja, joissa tehdään mediakasvatusta. Varhaiskasvatuksen lisäksi mediakasvatus on osa esimerkiksi kirjastojen toimintaa. Mediakasvatus on läsnä myös taidekasvatukseen ja pelikasvatukseen liittyvässä toiminnassa. (Mediakasvatusseura. Mediakasvatus.) Mediakasvatuksen kenttä

onkin laaja ja tämän takia olisi mielenkiintoista jatkaa mediakasvatus aiheen parissa myöhemmin.

Keväällä 2019 ollessani harjoittelussa päiväkotiki Kanavassa sovimme yhteistyöstä ja aloitin opinnäytetyöprosessin. Keskityin aluksi päiväkodilta saatuun materiaaliin, kirjallisuuden sekä netistä löytyviin lähteisiin. Kansainvälisiin lähteisiin perehdyin viimeisenä. Lukiessani keräämiäni materiaaleja mediakasvatus vaikutti erittäin kiinnostavalta aiheelta. Läpi opinnäytetyöprosessin kiinnostukseni aiheessa pysyi ja olisin halunnut tutkia aihetta vielä laajemmin. Työ piti kuitenkin rajata ja tämä oli osa syy siihen, miksi keskityin vain alle kolmevuotiaiden lasten median käyttöön.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa jaoin ajatuksia Loiskeiden opettajan kanssa liittyen opinnäytetyöhöni. Hän oli apuna toiminnallisen vanhempainillan suunnittelussa ja antoi materiaaleja, mitä hyödynsin opinnäytetyössäni. Meidän yhteistyömme sujui mielestäni hyvin. Sosionomin tuleekin osata luoda yhteistyösuhde työyhteisöissä (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2). Yhteistyö jatkui läpi opinnäytetyöprosessin. Kevään harjoittelun jälkeen pidimme yhteyttä päiväkodin johtajan, Loiskeiden ja Pisaroiden varhaiskasvatuksen opettajien kanssa yhteydessä sähköpostitse ja kävin syksyllä 2019 myös paikan päällä keskustelemassa vanhempainillan suunnittelusta. Vanhempainillan jälkeen olemme jatkaneet yhteydenpitoa. Olen jakanut heille vanhempainillan palautteen keskeisimmät huomiot, opinnäytetyöni sekä kutsunut heidät opinnäytetyöni julkistamissemiin.

Harjoitteluni aikana luin eri materiaaleja ja tein muistiinpanoja. Lukiessani materiaaleja läpi huomasin, että alle kolmevuotiaiden median käyttöä ei ole tutkittu paljoa. Enemmän olisi löytynyt aineistoa esimerkiksi nuorten median käytöstä. Aiheestani ei ole keretty tekemään pitkittäistutkimuksia, koska se on aiheena niin tuore. Tämän takia tutkimuksia ei ollut niin paljoa, mutta tiedostin tämän, kun valitsin aiheeni. Koen oman ammattitaitoni kehittyneen opinnäytetyötä kirjoittaessani sekä tietoisuuteni mediakasvatuksen tärkeydestä syventyneen.

Harjoitteluni jälkeen aloitin aktiivisen kirjoittamisen. Tämä vaihe oli erittäin itsenäinen. Kävin läpi keräämiäni materiaaleja ja muistiinpanoja. Tein itselleni tarkan suunnitelman siitä, miten tulen etenemään, jotta pysyn aikataulussa. Halusin tehdä opinnäytetyön yksin,

sillä silloin pystyin päättämään aikataulutuksestani ja opinnäytetyön sisällöstä. Minun on täytynyt koko opinnäytetyöprosessin ajan niin sanotusti johtaa itse itseäni, jotta työ tulee tehtyä. Itsensä johtaminen on osa sosionomin kompetensseja (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2).

Eniten opinnäytetyöprosessissa minua jännitti vanhempainilta ja siitä kirjoittaminen. Vanhempainilta meni kuitenkin hyvin ja olin tästä erittäin helpottunut. Vanhempainillassa tajusin, että olen oppinut mediakasvatuksesta ja aikuisen tuen tärkeydestä paljon, sillä osasin vastata huoltajien ja henkilöstön kysymyksiin ja käydä keskustelua heidän kanssaan aiheesta.

Vaikka valitsinkin tehdä opinnäytetyön itsenäisesti, olen kokenut sen myös haastavaksi. Välillä on ollut turhauttavaa kirjoittaa yksin ja olen monesti sokeutunut omalle tekstilleni. Onneksi tukiverkostoni on lukenut tekstiäni läpi ja antanut kommentteja. Tämä on ollut suureksi avuksi.

Vanhempainillan alkuperäinen suunnitelma oli aluksi enemmän huoltajia ja varhaiskasvatushenkilöstöä osallistava ja yhteiseen keskusteluun pohjautuva. Suunnittelemani vanhempainilta kuitenkin liitettiin päiväkodin syksyn ensimmäiseen vanhempainiltaan ja tästä syystä minun osuuteeni jäi lyhyeksi eikä yhteiseen keskusteluun ollut niin paljoa aikaa. Minua itseäni jäi harmittamaan, että yhteinen keskustelu aiheen parissa ei toteutunut alkuperäisten suunnitelmien mukaan, koska sitä olisi selkeästi kaivattu. Positiivista kuitenkin on, että päiväkotia voi jatkaa illan aiheen parissa ja hyödyntää iltaani tekemää mallinnusta.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Varhaiskasvatuksenopettajan työssä asiakaslähtöisyys on tärkeää. Lapsia tulee kuunnella ja antaa mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavalla tavalla. Pitää muistaa, että lasten huoltajat ovat osana tätä yhteistyötä. Kasvattajan on pyrittävä luomaan ilmapiiri, mikä tukee vuorovaikutusta huoltajien, lasten ja varhaiskasvatustehtävissä työskentelevien aikuisten välillä ja edistää huoltajien osallisuutta ja keskinäistä yhteyttä. (Lastentarhanopettajan ammattietiikka 2004, 5.) Illan aikana minun piti myös

huolehtia, että jokainen osallistuja kohdataan tasavertaisesti. Sosionomina minun tuleekin osata edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tämä kuuluu sosiaalialan eettiseen osaamiseen. (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2.)

Vanhempainillan aikana minun tuli ammatillisena tiedostaa omat asenteeni, ja stereotypiani (Juujärvi 2007,98-99). Sosiaalialan sosionomin eettiseen osaamiseen kuulukin oman arvomaailman ja ihmiskäsityksen ymmärtäminen (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2). Stereotypia voi perustua muilta kuultuun tai tiedotusvälineiden välittämään yksipuoleiseen tai harhaiseen tietoon. Toiminnallisessa vanhempainillassa minun tuli kohdata vanhemmat ennakkoluulottomasti. Jokaisella huoltajalla oli oikeus omiin mielipiteisiinsä ja he tulivat kohdatuksi omana itsenään. Tämä oikeus yksilöllisyyden kunnioittamisesta on yleinen ammattieettinen periaate. (Juujärvi 2007,98-99.)

Ennen vanhempainillan toteutusta minun piti pyytää lupaa toteutukselle päiväkodin johtajalta ja hakea tutkimuslupaa Helsingin kaupungilta. Hain tutkimuslupaa, koska kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla edellytetään lupa kaikkiin opinnäytteisiin, joissa käsitellään tai kerätään toimialan asiakkaita tai henkilökuntaa koskevia tietoja riippumatta siitä, millä menetelmällä aineistoa hankitaan (Helsingin kaupunki. Tutkimusluvat). Tutkimusluvan saantiin meni noin kuukausi.

Loiskeiden ryhmän huoltajille oli tiedotettu syksyn vanhempainillasta jo keväällä 2019 harjoitteluni aikana. Vanhempainilta osallistuminen oli vapaaehtoista ja illan palaute annettiin anonymisti, joten kukaan osallistujista ei ole tunnistettavissa tekemässäni raportissa. Palautelomakkeet olen säilyttänyt niin, että ne ovat olleet vain minun nähtävissä. Olen läpi opinnäytetyöprosessin toiminut eettisten periaatteiden mukaan.

Läpi opinnäytetyöprojektin minun on täytynyt olla lähdekriittinen ja valita lähteet harkiten. Lähdeaineistoa tulee arvioida lähteen iän, laadun sekä sen mukaan, mikä on lähteen tunnettuus (Vilkkä & Airaksinen 2003, 72). Olen käyttänyt opinnäytetyössäni kansainvälisiä sekä kotimaisia lähteitä, mikä takaa lähteiden monipuolisuuden. Opinnäytetyöni teoriaosuuden alussa olen käyttänyt lähteenä Mannerheimin lastensuojeluliittoa (MLL). Mannerheimin Lastensuojeluliiton erityissuunnittelija ja mediakasvatuksen kehittäjä Satu Valkonen on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilla lastenneuvolakäsikirjassa suositellut mediakasvatuksen tueksi materiaaleja, jotka löytyvät Mannerheimin

Lastensuojeluliiton sivuilta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastenneuvolakäsikirja. Mediakasvatus). Tämän takia koen MLL:n lähteet relevanteiksi ja niistä saadut tiedot ajankohtaisiksi opinnäytetyöni aiheen kannalta.

7.3 Johtopäätökset ja jatkoideointi

Päiväkoti Kanavalla oli mediakasvatus aiheiselle vanhempainillalle tarvetta. Tämä tuli esiin keväällä 2019 keskustellessani päiväkodin johtajan kanssa. Hän kertoi mediakasvatuksen olevan päiväkodin tulospalkkiotavoite ja päiväkodin tarvitsevan lisää tietoa mediakasvatuksesta. Vanhempainillan osallistujilta saadun palautteen perusteella uusille vanhempainilloille liittyen mediakasvatukseen olisi kysyntää. Osallistujien toiveena oli, että he pääsisivät enemmän keskustelemaan yhdessä aiheen parissa. Tekemäni mallinnuksen avulla päiväkodilla on mahdollisuus jatkaa keskustelua mediakasvatuksesta huoltajien kanssa.

Perheiden median käytön käytännöt kiinnostivat varhaiskasvatushenkilöstöä jo keväällä 2019, kun kävimme aiheesta keskustelua kokouksessa. Tämä ilmeni vanhempainillasta keräämästäni palautteestakin. Muiden perheiden median käytön käytännöt kiinnostavat palautteen mukaan huoltajiakin. Uuden vanhempainillan voisi järjestää esimerkiksi huoltajille, jotka eivät päässeet paikalle sekä seuraavina vuosina aloittavien lasten huoltajille.

Vanhempainillat olisi hyvä suunnitella, toteuttaa ja arvioida huoltajia osallistaen. Päiväkoti voi hyödyntää vanhempainilloissa opinnäytetyötäni, vanhempainiltaan tehtyä mallinnusta sekä käyttää opinnäytetyöni lähdeluetteloja etsiessään tarkentavaa tietoa. Vanhempainillan aiheena voisi esimerkiksi olla, miten sopia perheiden kesken yhteisiä sääntöjä lasten median käytölle?

Päiväkoti voisi perehtyä 3–6 vuotiaiden median käyttöön, sillä heillä on erilainen tuen tarve median käytössä johtuen ikäryhmälle kohdistetun median erilaisesta sisällöstä. Perheissä on lisäksi eri ikäisiä lapsia ja vanhempainillassa yhdeksi keskustelun aiheeksi nousi kysymys siitä, miten toimia lapsen median käytön suhteen, kun perheessä on eri ikäisiä lapsia. Tämänkin aiheen varhaiskasvatushenkilöstö voisi ottaa puheeksi huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa yhteistyö huoltajien kanssa nähdään tärkeänä ja sen tavoitteena on molemmin puolinen sitoutuminen lasten oppimisen, kehityksen, terveen ja turvallisen kasvun edistämiseen. Tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Huoltajien osallistuminen vanhempainiltoihin voi lisäksi tukea heidän keskinäistä vuorovaikutustansa sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea varhaiskasvatushenkilöstön työlle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.) Varhaiskasvatushenkilöstö voisi pitää lisäksi keskenään kokouksen, missä he voisivat keskustella siitä, miten he tuovat älylaitteiden käytön ja mediakasvatuksen näkyväksi huoltajille.

Moniammatillinen yhteistyö nähdään tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi neuvolan ammattilaisten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 35.) Neuvoloissa lastenneuvolan työntekijä ottaa aktiivisesti esiin tietotekniikan ja median hyödyt ja haitat vasta lapsen täytettyä kaksi vuotta (Lastenneuvolakäsikirja. Mediakasvatus). Lapsi pääsee kuitenkin päiväkodissa tutustumaan mediaan jo alle kaksi vuotta, joten pitäisikö neuvoloissakin lapsen ja huoltajan median käyttö ottaa puheeksi aikaisemmin? Mallinnustani pystyisivät hyödyntämään neuvolatkin antaessaan huoltajille tietoa aikuisen tuen tärkeydestä alle kolmevuotiaan median käytössä. Sosionomin kompetensseissakin mainitaan, että sosionomin tulee osata toimia monialaisessa tiimissä (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2).

Mielestäni on hyvä pohtia varhaiskasvatuksessa käytettäviä resursseja. Viime aikoina on ollut paljon puhetta siitä, että varhaiskasvatuksessa on pulaa varhaiskasvatushenkilöstöstä. Varhaiskasvatushenkilöstöstä ollessa pulaa voi olla hankalaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida mediakasvatusta lapsiryhmissä johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti vaikka se onkin osa velvoittavaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Toivon tekemästäni mallinnuksesta olevan hyötyä päiväkodin arjen työhön mediakasvatuksen osalta. Olen opinnäytetyöni teoriaosuudessa kertonut, miten päiväkotit voivat käytännössä hyödyntää mediavälineitä arjessa lasten kanssa. Esimerkiksi kielen kehityksen tueksi voi ottaa valokuvia arjesta ja näiden pohjalta kasvattaja voi kirjoittaa tarinoita. Näin voi luoda yhteistä keskustelua ryhmässä.

Voin itse hyödyntää tekemääni mallinnusta ja opinnäytetyötäni tulevaisuudessa esimerkiksi ensi kevään opiskelijavaihdossani Belgiassa. Olemme alustavasti suunnitelleet

harjoitteluni ohjaajan kanssa, että voisimme pitää keskusteluryhmiä alle kolmevuotiaiden lasten huoltajille ja hyödyntää näissä keskusteluissa mallinnustani. Sosionomin tulee osata toimia myös kansainvälisissä ympäristöissä (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2).

Mediakasvatus on tärkeä aihe pitää esillä ja sitä tulisi käsitellä vastaisuudessa, sillä media ja sen käyttömahdollisuudet kehittyvät jatkuvasti. Tämä voi tulla lisähaasteita esimerkiksi varhaiskasvatukseen, mutta myös uusia mahdollisuuksia ja työkaluja varhaiskasvatushenkilöstölle esimerkiksi dokumentointiin. Mediakasvatuksessa minua kiinnostaa lapsen median käyttö ja sen merkitys suhteessa lapsen kehitykseen. Oman pohdintani perusteella mediakasvatus on kuitenkin vielä vieras teema, joka herättää erilaisia mielipiteitä ja ajatuksia varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajien kesken.

LÄHTEET

- Antar, R. (2019). Exploring the Use of Electronic Media in Young Children's Lives and its Effects on Brain Development. Saatavilla <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2019/08/Antar-issue8-1.pdf>
- Auringonpilkku-Kanavan varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma. (2019-2020). Saatavilla 15.11.2019 <https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/paivakodit/auringonpilkku/auringonpilkkukanavantoimintasuunnitelma.pdf>
- Haapanen, M. (2012). Kunnan varhaiskasvatuksen johtaminen muutoksessa. Esimiesten ja henkilöstön näkemyksiä uuden organisaatiomallin käyttöönottovaiheesta. (Pro gradu tutkielma, Tampereen yliopisto, Opettajankoulutuslaitos). Saatavilla <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83580/gradu05918.pdf?sequence=1>
- Helsingin varhaiskasvatus. Päiväkoti Kanava. Saatavilla 15.11.2019 <https://www.hel.fi/varhaiskasvatus/fi/paivakodit/kanava>
- Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma (2017). Saatavilla 21.10.2019 https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/HKI_VASU_FIN_A4_sivuittain_DIGI_100dpi.pdf
- Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. (2019). Saatavilla 24.09.2019 (sain sähköpostilla päiväkodin johtajalta)
- Hinkley, T. & McCann J.R. (2018). Mothers' and father's perceptions of the risks and benefits of screen time and physical activity during early childhood: a qualitative study. Saatavilla <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=c061a44a-4a57-4893-8291-b2cba40be57a%40sdc-v-sessmgr01>
- Irisvik, S. & Utriainen, J. (2017). Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki. S&S.
- Juujärvi, S., Myyry, L. & Pessa, K. Eettinen. (2007). Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.
- Kamenetz, A., & Ljungberg, T. (2018a). Sopiva ruutu-aika: Löydä tasapaino digitaalisen ja todellisen elämän välillä. Helsinki: Viisas elämä. Saatavilla <https://www.finna.fi/Record/diana.114769>

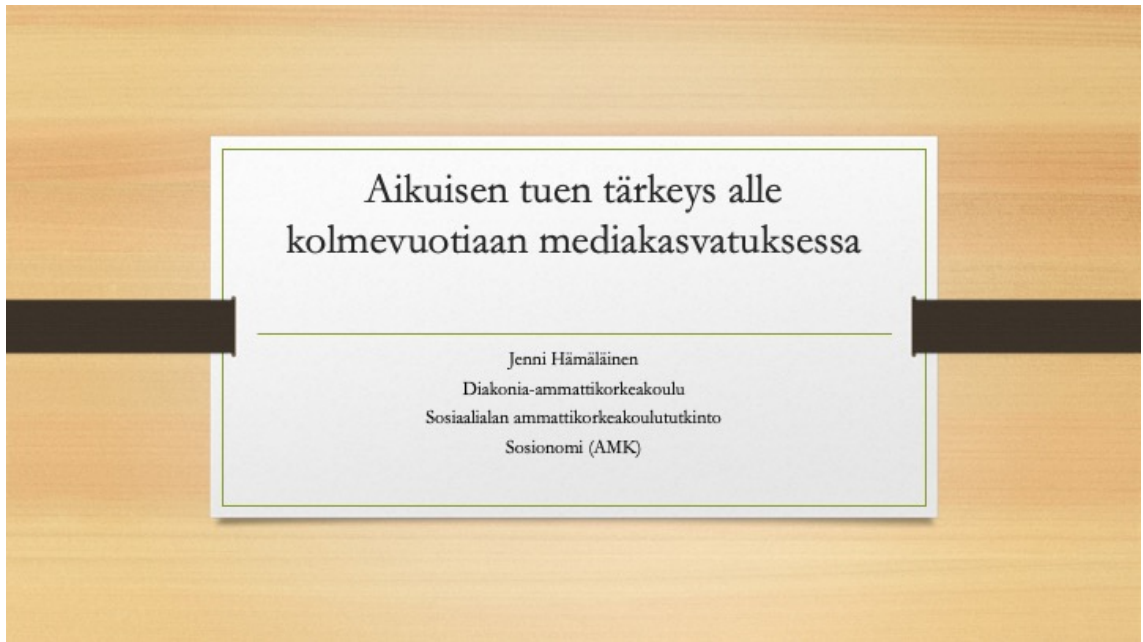
- Kucirkovs, N. Littleton, K. & Kyparissiadis, A. (2018). The influence of children's gender and age on children's use of digital media at home. Saatavilla <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=19a8048c-15ec-4fbd-ad6d-841aeba35c6b%40pdc-v-sessionmgr01>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2915514>
- Lahikainen, A., Mälkiä, T & Repo, K. (2015). *Media lapsiperheessä*. Tampere: Hansaprint Oy.
- Lapset & media- kasvattajan opas. Mitä media on? Saatavilla 10.04.2019 <https://kavi.fi/fi/lapsetjamedia/verkkoversio#1>
- Lapset ja media. Kasvattajan opas. Saatavilla 13.11.2019 <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia.pdf>
- Lastentarhanopettajaliitto (13.11.2004). Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Saatavilla <http://www.lastentarha.fi>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ammattilaisille. Kouluille ja oppilaitoksille. Media- kasvatus. Saatavilla 11.03.2019 <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/mediakasvatus/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Lapsen kasvu ja kehitys. 0-1V. Vauva ja median käyttö. Saatavilla 16.03.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/0-1-v/vauva-ja-median-kaytto/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Lapsen kasvu ja kehitys. 1-2V. 1-2-vuotias ja median käyttö. Saatavilla 16.03.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/1-2-v/1-2-vuotias-ja-median-kaytto/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Lapsen kasvu ja kehitys. 2-3V. 2-3-vuotias ja median käyttö. Saatavilla 16.03.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/2-3-v/2-3-vuotias-ja-median-kaytto/>
- Mediakasvatusseura. Media- kasvatus. Saatavilla 16.10.2019 <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>
- Mertala, P. (2018). Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Jecer. Kahden maailman kohtauspisteessä? Varhaiskasvatuksen teknologiaintegraation kolmatta tilaa kartoittamassa. Saatavilla <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2018/09/Mertala-lectio-issue7-1.pdf>

- Mertala, P. & Salomaa, S. (2017). Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Nyt on pedagogiikan aika! (21–22). Helsinki. Lastentarhanopettajaliitto.
- Moisala, M. & Lonka, K. (2019). 1 Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. *LAPSET, NUORET JA ÄLYLAITTEET. Taiten tasapainoon.* (8–21). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Monimuotoiset opinnäytetyöt. Projektityyppinen, produktityyppinen, toiminnallinen vai immateriaalinen opinnäytetyö? Saatavilla 27.10.2019 <https://slideplayer.fi/slide/2005009>
- Mustonen, A. (2006) 2. *Mediasta se pienikin ponnistaa. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla.* (15–20). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mäntymaa, M. & Puura, K. (2011). *Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen.* (17–27). Helsinki: WSOYpro Oy.
- Neuvokas perhe. Perhearki. Ruutu aika. Saatavilla 23.01.2019 <https://neuvokasperhe.fi/perhearki/ruutu aika>
- Nikken, P. & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of child & family studies*, 24(11), 3423–3435. Saatavilla <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10826-015-0144-4>
- Niinistö, H. & Ruhala, A. (toim.) (2006). *Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla.* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Nirhamo, M. (2013). *Arki, arvot, elämä, etiikka.* Helsinki: Talentia.
- Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, t., Vihunen, R., & Vilén, M. (2013). *Lapsen aika.* Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- 100 Oivallusta mediareppuun! Kielten rikas maailma. Saatavilla 14.04.2019 <https://oivalluksiaeskarista.files.wordpress.com/2017/12/100-oivallusta-mediareppuun.pdf>
- 100 Oivallusta mediareppuun! Kasvan, liikun ja kehityn. Saatavilla 14.04.2019 <https://oivalluksiaeskarista.files.wordpress.com/2017/12/100-oivallusta-mediareppuun.pdf>
- Pajulo, M. & Pyykkönen, N. (2011). *Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen.* (71-94). Helsinki: WSOYpro Oy.

- Pajulo, M. Salo, S. & Pyykkönen, N. (2015). Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavilla 29.07.2019 <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo12278.pdf>
- Peda.net. Varhaiskasvatus. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Saatavilla 20.07.2019 <https://peda.net/kangasniemi/varhaiskasvatus/v/vptsjt/lkojhl/lkojhl>
- Pietilä, I. (2017). Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen, M. Nikander, P. & Ruusu-vuori, J (toim.), Tutkimushaastattelun käsikirja. (s.). Tampere: Vastapaino.
- Pääjärvi, S. & Palsa, L. 2015. Entäs aikuiset? Katsaus medialukutaidon edistämiseen digitalisoituvassa Suomessa. Saatavilla <http://elektra.helsinki.fi/anna.diak.fi:2048/se/a/0358-6197/35/3/entasaik.pdf>
- Saarikivi K. & Martikainen, S. (2019). 2 Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. *LAPSET, NUORET JA ÄLYLAITTEET. Taiten tasapainoon.* (22–42). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Salomaa, S. (2019) Muistammeko tukea koteja mediakasvatuksessa? Mediataito 2019. (6–7). Helsinki. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
- Salomaa, S. & Sommers-Piironen, J. (2016) Media kasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen. Saatavilla 16.7.2019 <http://www.media-taitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf>
- Salokoski, T. (2007). *Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitsejäksi aikuisen tukemana. Mediamatkaa! Osa 2– Kasvattajan matkaopas lasten maailmaan.* (75–86). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Schoeppe, S., Rebar, A. L., Short, C. E., Alley, S., Van Lippevelde, W., & Vandelandotte, C. (2016). How is adults' screen time behaviour influencing their views on screen time restrictions for children? A cross-sectional study. *BMC Public Health*, 16(1), 1-5. doi:10.1186/s12889-016-2789-3
- Sharkins, A., K. Newton, B., A. Albaiz, A., N. & Ernest, M., J. (2016). Preschool Children's Exposure to Media, Technology, and Screen Time: Perspectives of Caregivers from Three Early Childcare Settings. Saatavilla <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=09314245-f360-4532-8fdd-95eb63a1dc04%40sdc-v-sessionmgr02>

- Sosiaalialan AMK-verkosto 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Saatavilla 24.10.2019 <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastenneuvolakäsikirja. Mediakasvatus. Saatavilla 19.11.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus>
- Terveyskirjasto. Varhainen vuorovaikutus ja itsetunnon kehitys. Saatavilla https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00302
- Teräsahjo, T. (2015). Mentalisaatio ja mindfulness. Perusihmilliset taidot lapsen kasvun tukena. Kielipolku 14, 4–7.
- Vanhempien mielenterveyshäiriöt ja lasten psykiatriset ongelmat. Saatavilla <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2009/17/duo98270>
- (2019). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. [Helsinki]: Opetushallitus. Saatavilla 17.03.2019 https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf
- Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.

LIITE 1. Mallinnus suomeksi

KÄSITTEITÄ

MEDIA

Mediavälineitä: Sanoma- ja aikakauslehdet, kirjat, televisio sekä radio ja tabletit, älypuhelimet, tietokoneet, pelikonsolit, kamerat, musiikkisoittimet.

Mediasisältöjä: Kaikki mediavälineillä tuotettu sisältö; valokuvat, pelit, artikkelit, elokuvat, televisio-ohjelmat, radio-ohjelmat, uutiset, vlogit, blogit.

Mediakulttuuri: Aikakausi, jossa elämme. On hyvä pohtia, miten media muokkaa kulttuuria.

Medialukutaito: Mediakasvatuksen päätavoite.

Dia 2, esittäjänäkymän muistiinpanot:

Kulttuuri: Media on esim. mahdollistanut tiedon saannin maailmalta reaaliaikaisesti ja yhteydenpidon eri maissa asuviin, jolloin mahdollistuu eri kulttuurien välinen vuorovaikutus.

Medialukutaito: kykyä tulkita mediatekstejä kriittisesti, itseilmaisua eri viestimillä ja tiedon hakua median avulla. Medialukutaito liitetään erityisesti kansalaisena toimimiseen, osallisuuteen, luovuuteen, kriittisyyteen ja itsensä ilmaisemiseen.

MEDIAKASVATUS

- Tietoista vaikuttamista yksilön median käyttöön ja mediataitoihin
- Päätaavoitteena on kriittinen medialukutaito, joka pitää sisällään ymmärrystä, kokemusta, taitoja ja kriittistä kykyä arvioida ympäröivää mediakulttuuria
- Valmiutta ja kiinnostusta lapsen median käyttöön liittyvissä asioissa, läsnäoloa
- Kasvatusta mediakulttuuriin
- Kirjastot tarjoavat sivistyksellistä mediakasvatusta.

Dia 3, esittäjänäkymän muistiinpanot:

Kirjasto on joka ikäryhmälle ja tukee etenkin lasten medialukutaidon kehittymistä.

Mitä on media alle 3-vuotiaalle?

- Kirjoja, joihin lapsi voi tutustua kokonaisvaltaisesti (pitää kädessä ja laittaa suuhun)
- Yhdessä aikuisen kanssa katsottavia kuvia tai tarinoita älylaitteelta, joihin on voitu lisätä ääntä tai muita ominaisuuksia
- Teatteri
- Digitaaliset pelit (ikätaason mukaiset)
- Musiikki

Dia 4, esittäjänäkymän muistiinpanot:

Lapsille tarkoitettujen sovellusten aiheita ovat usein: Perhe, luonto, siisteyskasvatus, ruoanlaitto ja muut arkiset asiat.

Alle vuoden ikäinen voi saada sovelluksen avulla mitä tökitään ja esiin tulee esimerkiksi kuvia, yhtä lailla onnistumisen kokemuksia, kuin helisevällä muovilelulla leikkiessään.

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA ÄLYLAITTEET

- Lapsen ensivuosina tapahtuva kanssakäyminen vanhemman kanssa
- On tärkeää olla aidosti läsnä
- Hyvässä vuorovaikutussuhteessa vanhempi on herkkä lapsen viesteille ja tulkitsee niitä lapsen näkökulmasta ja vastaa niihin johdonmukaisesti
- Hyvässä vuorovaikutussuhteessa lapsi oppii esimerkiksi keskustelun dynamiikan
- Tärkeää on huomioida oma median ja digilaitteiden käyttö

Dia 5, esittäjänäkymän muistiinpanot:

Varhainen vuorovaikutus on lapsen kehityksen kannalta keskeistä ja edellytys aivojen normaalille kehitykselle.

Lapsen kokemus perusturvallisuudesta luo pohjaa itsetunnolle ja kehittää empatiakykyä->turvalliset rajat hyvä perusta lapsen varhaisvuosien kasvulle ja kehitykselle.

MITEN AIKUINEN VOI OLLA LAPSEN TUKENA MEDIAMAAILMASSA?

- Huoltajan sosiaalinen tuki (Lahikainen A, Mälkiä T & Repo K 2015, 227-245.)--> mahdollisuus turvaan ja apuun
- Empaattinen eläytyminen ja etäännyminen esimerkiksi televisiot katsottaessa
- Aikuisella täytyy olla halua ja aikaa kuunnella, olla läsnä, tukea ja ohjata lasta tarvittaessa mediaan liittyvissä asioissa
- Huoltajat ovat lapsille esimerkkejä
- Pieni lapsi ei osaa itse rajata median käyttöään (Moisala & Lonka 2019, 15.)
- On tärkeää, että medianparissa vietetty aika ei ole pois esimerkiksi aidoista vuorovaikutustilanteista, unesta ja liikunnasta

Dia 6, esittäjänäkymän muistiinpanot:

Pelkästään läsnäolo ei riitä. Tärkeämpää on, miten huoltaja kommentoi ohjelmaa. On hyvä pohtia mediasisältöjä ja niiden pyrkimyksiä ja miettiä, kuinka paljon aikaa niin aikuisella kuin lapsella kuluu median parissa päivittäin.

Median parissa vietetyn ajan miettiminen ei niin tärkeää → tulisi miettiä enemmän media sisältöjä.

Ymmärrys ja median sisältöjen tulkinta on lapselle rajallista-> aikuisen tuki-> media-
maailma säilyy turvallisempana.

Dia 7, alla kuvassa oleva lähdeluettelo:

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Lastenenuvolakäsikirja. Ohjeet ja tukimateriaali. Mediakasvatus. Saatavilla 25.07.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/6-12kk>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Media alle 3-vuotiaan arjessa. Opas ja keskusteluaineisto vanhemmille. Saatavilla 25.07.2019 <https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/06184009/Media-alle-3-vuotiaan-arjessa-opas.pdf>

Mediataitokoulu. Tietopankki. Mediakulttuuri. Saatavilla 25.07.2019 https://mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=321&Itemid=413&lang=fi

YLE. Mediakompassi. 7-luokkalaiset- mediataju. median viestiopas. Saatavilla 24.07.2019 http://vintti.yle.fi/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/7-luokkalaiset/mediataju/median_viestiopas/media.htm

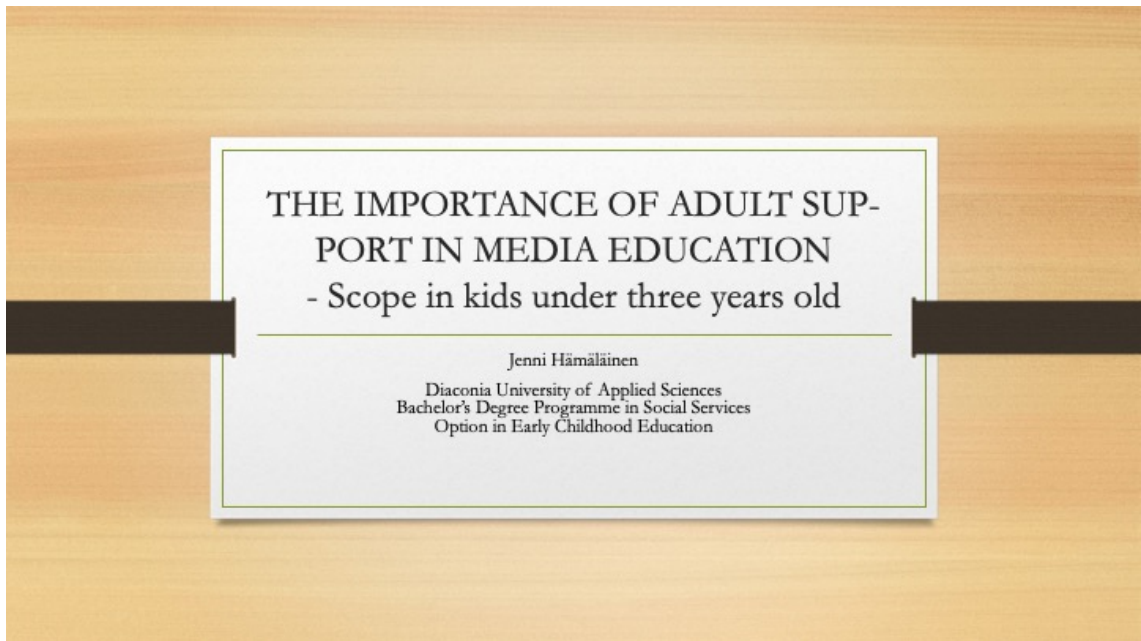
Aikuinen, osallistu pikkulapsen ruutu-aikaan. Yle. Saatavilla 24.07.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-9325819>

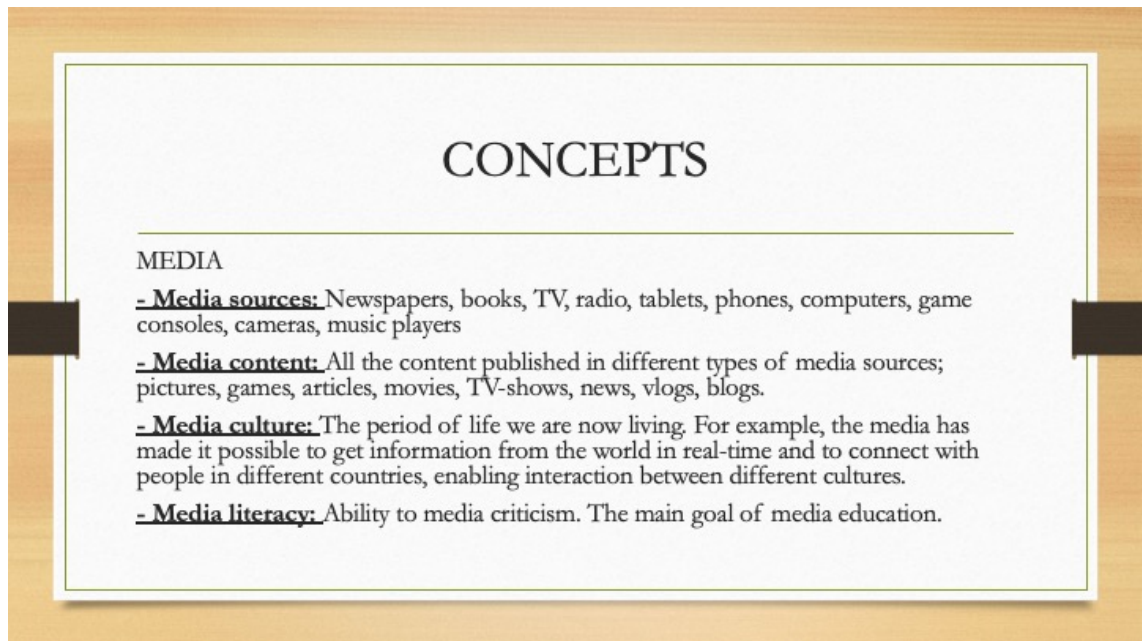
”Ruutuajan voi heittää roskeen”- Tietokirjailijoilta vinkkejä diginatiivien lasten kasvatukseen. Yle. Saatavilla 24.07.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-9578012>

Pekkala, L. Salomaa, S. & Spisak, S. (2016). Monimuotoinen mediakasvatus. Saatavilla 23.07.2019 http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

- Mediataitokoulu. Lapset ja media. Opas selkokielellä. Saatavilla 23.07.2019
http://www.mediataitokoulu.fi/lapset_ja_media_selko_web.pdf
- Mediataitokoulu. Lapset ja media. Kasvattajan opas. Saatavilla
 23.07.2019 <http://www.mediataitokoulu.fi/lapsetjamedia.pdf>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Ohjeet ja tukimateriaali. Mediakasvatus. Saatavilla
 25.07.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/0-6kk>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Ohjeet ja tukimateriaali. Mediakasvatus. Saatavilla
 25.07.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/6-12kk>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Ohjeet ja tukimateriaali. Mediakasvatus. Saatavilla
 25.07.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/1v>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Ohjeet ja tukimateriaali. Mediakasvatus. Saatavilla
 25.07.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/2v>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Ohjeet ja tukimateriaali. Mediakasvatus. Saatavilla
 25.07.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/3v>
- Niinistö, H. & Ruhala, A. (toim.) (2006). *Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla*. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Moisala, M. & Lonka, K. (2019). 1 Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. *LAPSET, NUORET JA ÄLYLAITTEET*. Taiten tasapainoon. (8–21). Helsinki. Kustannus Oy Duodecim.
- Saarikivi K. & Martikainen, S. (2019). 2 Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. *LAPSET, NUORET JA ÄLYLAITTEET*. Taiten tasapainoon. (22–42). Helsinki. Kustannus Oy Duodecim.
- Lapset & media- kasvattajan opas. Mitä media on? Saatavilla 10.04.2019
<https://kavi.fi/fi/lapsetjamedia/verkkoversio#1>
- Lapset ja media. Opas selkokielellä. Saatavilla http://www.mediataitokoulu.fi/lapset_ja_media_selko_web.pdf
- Irisvik, S. & Utriainen, J. (2017). *Kuinka kasvattaa diginatiivi*. Helsinki. S&S.

LIITE 2. Mallinnus englanniksi

CONCEPTS

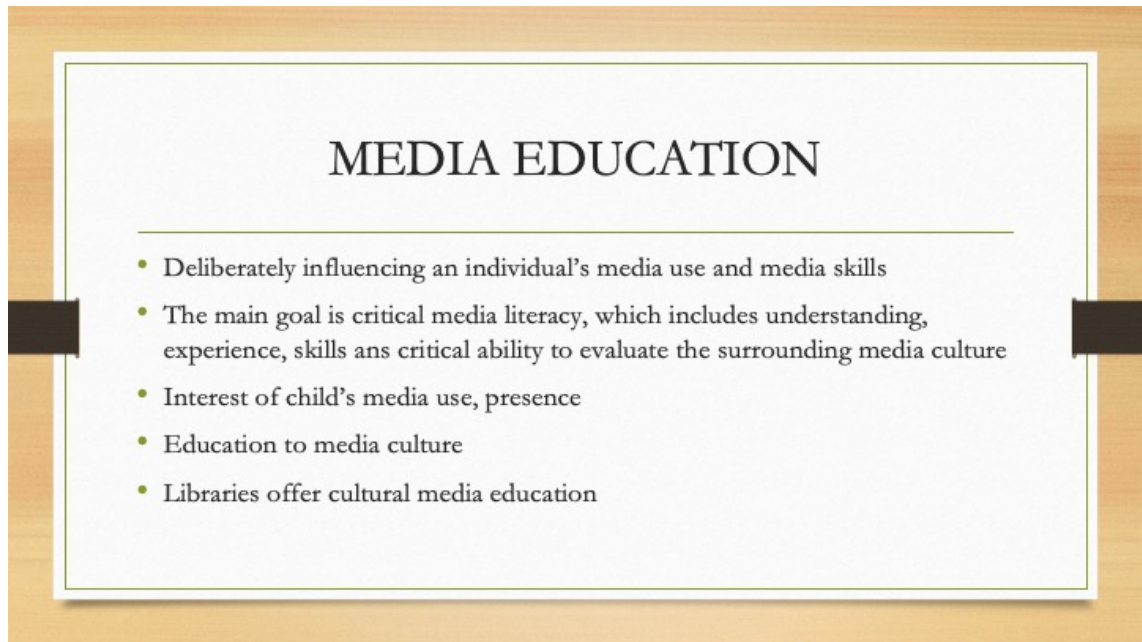
MEDIA

- **Media sources:** Newspapers, books, TV, radio, tablets, phones, computers, game consoles, cameras, music players
- **Media content:** All the content published in different types of media sources; pictures, games, articles, movies, TV-shows, news, vlogs, blogs.
- **Media culture:** The period of life we are now living. For example, the media has made it possible to get information from the world in real-time and to connect with people in different countries, enabling interaction between different cultures.
- **Media literacy:** Ability to media criticism. The main goal of media education.

Slide 2, presenter view:

Culture: Media makes possible to call people and get information all around the world in real time. That's how media allows different cultures interaction.

Media literacy: Ability to media criticism, self-expression with different devices and media searching. Media literacy is associated of being a citizen, involvement, creativity, criticism and self-expression.

MEDIA EDUCATION

- Deliberately influencing an individual's media use and media skills
- The main goal is critical media literacy, which includes understanding, experience, skills and critical ability to evaluate the surrounding media culture
- Interest of child's media use, presence
- Education to media culture
- Libraries offer cultural media education

Slide 3, presenter view:

Libraries: Libraries are for all age group and it supports children media literacy development.

Slide 4, presenter view:

Application topics for children are usually: Family, nature, cleaning, cooking and other everyday things.

Child less than one year old can manage to get the same good feeling by an application that he/she taps and it makes pictures come to the screen as with a rattle that she/he is playing with.

EARLY INTERACTION AND SMART DEVICES

- Interaction with a parent in the first years of child's life → central to the child's development and a prerequisite for normal brain development
- It's important to be truly present
- In a good interaction, the parent is sensitive to the child's messages and interprets them from the child's perspective and responds consistently
- Example → an adult interrupts a conversation with a child because of the media device → interaction is unpredictable for the child and the child may not understand the elements of the conversation → media devices can cause discomfort in family interaction
- It is important to consider your own use of media and digital devices

Slide 5, presenter view:

Early interaction is necessary for child's development and condition for a normal brain development.

Child's experience of basic security makes a path for child's self-esteem and develops empathy skills → Safe boundaries provide a good basis for the growth and development of a child's early years.

HOW CAN AN ADULT SUPPORT CHILDREN WITH MEDIA USE?

- Parental Social Support (Lahikainen A, Mälikä T & Repo K 2015, 227-245.)
- Empathic sympathy and distancing, for example, when watching TV
- The adult must have the desire and time to listen, be present, support and guide the child as needed in media related matters
- The adults are examples for the children
- It is good to think about media content and its aspirations and to think about how much time both adults and children spend on media every day (Niinistö & Ruhala 2006, 25)
- Understanding and interpreting media content is limited for the child → Adult support → media world remains safer (Salokoski 2007, 76)
- A young child cannot control his / her own media use (Moisala & Lonka 2019, 15)
- It is important that time is not spent in media on the expenses of real interaction, sleep and exercise.

Slide 6, presenter view:

Just being present is not enough. More important is how a parent comments a tv-show. It's better to think media content and its' ambitions and also pay attention to how much time both adults and children spend on media every day.

Don't think so much the time used with media → focus on the contents

To understand media and its contents it is limited for a child → child needs adults support → the media world remains safer

LIITE 3. Vanhempainillan tiedote varhaiskasvatushenkilöstölle

Hei,

Digitaaliseen mediaan tutustutaan keskimäärin ensimmäistä kertaa jo neljän kuukauden ikäisenä. Tämä tapahtuu melkein heti sen jälkeen, kun lapsi osaa tarkentaa katseensa näänsä pidemmälle. 1970-luvulla digitaaliseen mediaan tutustuttiin keskimäärin neljä vuotiaana. (Kamenetz 2018, 15.) Tuosta voimmekin huomata, miten paljon digitaalisen median käyttö on yleistynyt. Media on nykyään osa arkeamme ja se vaikuttaa monin tavoin siihen, miten havainnoimme maailmaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Mediakasvatus.)

Etenkin lapset tarvitsevat tukea ja roolimallia median käytössä. Lapsen varhaisvuosina vanhemman rooli on merkittävä, sillä silloin vanhemmilla on vielä hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lastensa kokemuksiin mediaan liittyen. (Kamenetz 2018, 93.) Vanhempien on pysyttävä valppaina, sillä he tarjoavat tärkeän viitekehyksen lapselle ja nuorelle, mutta myös kasvattajien ja muiden lasten kanssa toimivien tuki ja näkemykset ovat keskeisiä (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Mediakasvatus).

Olen pitämässä vanhempainillan Loiskeiden ja Pisaroiden ryhmän vanhemmille ja haluaisin kutsua myös teidät osallistumaan tähän iltaan. Pidän vanhempainillan liittyen opinäytetyöhöni 17.9.19 klo:17. Illan teemana on 0–3-vuotiaiden lasten median ja digilaitteiden käyttö sekä aikuisen tuen tärkeys. Ennen iltaa pyydän teitä ystävällisesti pohtimaan lasten median ja digilaitteiden parissa vietettyä aikaa sekä sitä, miten te voitte olla kasvattajina lapsen ja perheen tukena laitteiden käytössä. Tarkoitukseni on saada aiheesta keskustelua aikaiseksi ja vastauksia teille ja vanhemmille herääviin kysymyksiin. Haluan myös tietää, koitteko vanhempainillan toimivaksi ja saitteko tarpeellista tietoa koskien illan aihetta. Tätä varten kerään teiltä lopuksi palautetta lomakkeella. Kerätyn tiedon perusteella pyrin selvittämään, mitä jätitte vielä kaipaamaan illalta.

Ystävällisin terveisin

Jenni Hämäläinen, sosionomi (AMK) opiskelija

LIITE 4. Vanhempainillan tiedote huoltajille

Vanhempainilta,

Digitaaliseen mediaan tutustutaan keskimäärin ensimmäistä kertaa jo neljän kuukauden ikäisenä. Tämä tapahtuu melkein heti sen jälkeen, kun lapsi osaa tarkentaa katseensa nenäänsä pidemmälle. 1970-luvulla digitaaliseen mediaan tutustuttiin keskimäärin neljä vuotiaana. (Kamenetz 2018, 15.) Tuosta voimmekin huomata, miten paljon digitaalisen median käyttö on yleistynyt. Media on nykyään osa arkeamme ja se vaikuttaa monin tavoin siihen, miten havainnoimme maailmaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Mediakasvatus.)

Etenkin lapset tarvitsevat tukea ja roolimallia median käytössä. Lapsen varhaisvuosina vanhemman rooli on merkittävä, sillä silloin vanhemmilla on vielä hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lastensa kokemuksiin mediaan liittyen. (Kamenetz 2018, 93.) Vanhempien on pysyttävä valppaina, sillä he tarjoavat tärkeän viitekehysten lapselle ja nuorelle, mutta myös kasvattajien ja muiden lasten kanssa toimivien tuki ja näkemykset ovat keskeisiä (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Mediakasvatus).

Hei kaikki Loiskeiden ja Pisaroiden huoltajat! Pidän vanhempainillan liittyen opinnäytetyöhöni 17.09.19 klo:17:00. Illan teemana on 0–3-vuotiaiden lasten median ja digilaitteiden käyttö sekä aikuisen tuen tärkeys. Ennen iltaa pyydän teitä ystävällisesti pohtimaan lasten median ja digilaitteiden parissa vietettyä aikaa sekä sitä, miten aikuinen voi olla lapsen tukena laitteen käytössä.

Tarkoitukseni on saada aiheesta keskustelua aikaiseksi ja vastauksia teille ja varhaiskasvatushenkilöstölle herääviin kysymyksiin. Haluan myös tietää, koittako vanhempainillan toimivaksi ja saitteko tarpeellista tietoa koskien illan aihetta. Tätä varten kerään teiltä lopuksi palautetta lomakkeella. Kerätyn tiedon perusteella pyrin selvittämään, mitä jätitte vielä kaipaamaan illalta.

Ystävällisin terveisin

Jenni Hämäläinen, sosionomi (AMK) opiskelija

Kysymyksiä mietittäväksi ja ajatuksia herättelemään:

1. Vaikuttaako median ja digilaitteiden käyttö arkeenne?
2. Mihin perheessänne käytätte digilaitteita? (puhelimet, tabletit, tietokoneet)
3. Miten paljon päivän aikana lapsenne käyttää aikaa median ja digilaitteiden parissa?

LIITE 5. Vanhempainillan palautekyselylomake

1. Saitko mielestäsi tarpeellista tietoa koskien lasten median ja digilaitteiden käyttöä?

KYLLÄ_ EI_

2. Oliko vanhempainillassa saamasi tieto sinulle uutta?

KYLLÄ_ EI_

3. Oliko vanhempainillassa erimielisyyttä koskien lasten median ja digilaitteiden käyttöä? KYLLÄ_ EI_

4. Onko saamastasi tiedosta hyötyä siihen, miten olla lapsen median ja digilaitteiden käytön tukena? KYLLÄ_ EI_

5. Mistä teemasta haluaisit mediakasvatukseen liittyen jatkaa ajatusten ja kokemusten vaihtoa?

6. Mitä jäit illalta kaipaamaan?
